

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Nové druhy nesporných řízení zavedené zákonem o zvláštních řízeních
soudních**

Plzeň 2017

Lucie Vítková

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie STEHNOVÁ**

Osobní číslo: **R11M0301P**

Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**

Studijní obor: **Právo**

Název tématu: **Nové druhy nesporných řízení zavedené zákonem o zvláštních řízeních soudních**

Zadávací katedra: **Katedra občanského práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Rekodifikace civilního procesu
3. Nesporná řízení
4. Zvláštní řízení soudní
5. Jednotlivá řízení
6. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Miloslava Wipplingerová, Ph.D.,LL.A.

Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce:

23. března 2016

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2017



Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan



Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
pověřená osoba

V Plzni dne 1. července 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci „Nové druhy nesporných řízení zavedené zákonem o zvláštních řízeních soudních“ zpracovala samostatně za použití odborných pramenů, které jsem vyznačila způsobem vědecké práce obvyklým.

V Pardubicích dne 20. března 2017

Lucie Vítková

Obsah

Seznam použitých zkratk	1
Úvod	2
1 Rekodifikace civilního procesu	4
1.1 Důvody přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních	4
1.1.1 Rekodifikace hmotného práva	4
1.1.2 Věcné důvody rozdílnosti řízení	5
1.1.3 Historické souvislosti	6
1.1.4 Komparace s vybranými státy evropského prostoru	6
1.2 Vztah ZŘS A OSŘ	7
2 Nesporná řízení	8
2.1 Diferenciace sporného a nesporného řízení	8
2.2 Charakteristika nesporného řízení	9
3 Zvláštní řízení soudní	10
3.1 Výčet řízení	11
3.2 Příslušnost	12
3.3 Účastníci řízení	13
3.4 Zahájení a průběh řízení	14
3.4.2 Dokazování	17
3.4.3 Náhrada nákladů řízení	18
3.5 Rozhodnutí	19
3.5.1 Smír	20
3.5.2 Dohoda o předmětu řízení	20
3.6 Opravné prostředky	21
3.6.1 Odvolání	22
3.6.2 Žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost	22
3.6.3 Dovolání	23
4 Jednotlivé druhy nesporných řízení	23
4.1 Členění zvláštní části ZŘS	23
4.2 Srovnávací analýza	24
4.3 Řízení o některých podpůrných opatřeních	27
4.3.1 Splnění podmínky v předběžném prohlášení	28
4.3.2 Změna nebo zrušení předběžného prohlášení	29
4.3.3 Schválení smlouvy o nápomoci	29
4.3.4 Odvolání podpůrce	30
4.3.5 Schválení zastoupení členem domácnosti	31
4.4 Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného	31
4.4.1 Místní příslušnost	32
4.4.2 Účastníci	32
4.4.3 Zahájení a průběh řízení	33

4.4.4 Rozhodnutí	34
4.5 Řízení o přivolení k zásahu do integrity	35
4.5.1 Hmotněprávní úprava	35
4.5.2 Zásah do integrity nezletilého	37
4.5.3 Zásah do integrity člověka neschopného úsudku	37
4.5.4 Místní příslušnost.....	38
4.6 Řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb	38
4.6.1 Účastníci.....	39
4.6.2 Zahájení a průběh řízení	40
4.7 Řízení ve věcech svěřenského fondu	41
4.7.1 Hmotněprávní podstata svěřenského fondu	41
4.7.2 Typy řízení	42
4.7.3 Zahájení a průběh řízení	42
4.8 Řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry	43
.....	43
4.8.1 Nucený přechod účastnických cenných papírů	43
4.8.2 Řízení o dorovnání protiplnění	45
4.8.3 Řízení o zákazu výkonu práv	45
4.10 Řízení ve statusových věcech manželských	46
4.10.1 Řízení o určení, zda tu manželství je či není	47
4.10.2. Řízení o neplatnost manželství	49
4.10.3. Řízení o rozvod manželství	51
4.11 Řízení ve statusových věcech partnerských	54
4.12 Řízení o určení a popření rodičovství	56
4.12.1 Řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů	57
4.12.2 Řízení o určení a popření otcovství	58
4.12.3 Řízení o určení a popření mateřství.....	60
Závěr	62
RESUME	64
Použité prameny	65

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

- OZ zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- ZŘS zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
- OSŘ zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- ESLP Evropský soud pro lidská práva

ÚVOD

Základním pramenem právní úpravy civilního soudního řízení je více než 50 let starý a nesčetněkrát novelizovaný zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. S ohledem na kolísající úroveň novel a již provedenou rekodifikaci hmotného práva, přijetím zejména zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění zákona č. 460/2016 Sb. a zákona č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích, ve znění zákona č. 458/2016 Sb., která zavedla zcela nové instituty a některé stávající modifikovala, bylo přijetí nové právní úpravy civilního procesu nevyhnutelnou nutností. V zájmu přizpůsobení civilního soudního řízení nově nastalé situaci byl přijat zákon č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, který v návaznosti na nové či modifikované instituty zavádí nové druhy zvláštních řízení, které jsou předmětem této diplomové práce, jejíž téma zní „Nové druhy nesporných řízení zavedené zákonem o zvláštních řízeních soudních.“

Tato práce se zaměřuje na výklad k části zákona o zvláštních řízeních soudních, který přináší do civilního procesu ekvivalent k novým institutům hmotného soukromého práva. Zákon o zvláštních řízeních soudních upravuje zvláštní druhy řízení, tzv. nesporná řízení a jiná řízení, ale týká se pouze těch řízení, která jsou taxativně vymezena ve zvláštní části tohoto zákona.

Nejprve je na místě zmínit důvody, které vedly zákonodárce k rozdělení civilního řízení do dvou kodexů a které okolnosti jsou určující ke stanovení zda se jedná o řízení sporné či nesporné. Práce se též zabývá faktem, že zákon přímo nedefinuje pojem sporné a nesporné řízení.

Definovat vztah zákona o zvláštních řízeních soudních a občanského soudního řádu je s ohledem na fakt, že značnou část ZŘS utváří řízení, která byla vyňata z OZŘ žádoucí.

Dále práce pojednává o zahájení a průběhu zvláštního řízení v obecné rovině, tedy o obecné definici účastenství, stanovení příslušnosti, dokazování a dalších institutech zvláštních řízeních soudních.

Především se tedy diplomová práce soustředí na ta zvláštní řízení, která jsou zcela nová (např. řízení o prohlášení za nezvěstného), reflektují nové právní instituty zavedené rekodifikací hmotného práva. Ta řízení, která byla do kodexu převzata téměř beze změn, nejsou náplní této práce a budou zmíněna pouze pro ucelený pohled k výkladu pojmu „zvláštní řízení soudní.“

Jmenovitě se jedná o řízení o některých podpůrných opatřeních, řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, řízení o přivolení k zásahu do integrity, řízení o vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb, řízení ve věcech svěřenského fondu, řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry, řízení ve statusových věcech manželských, řízení ve statusových věcech partnerských a konečně řízení o určení a popření rodičovství.

1 REKODIFIKACE CIVILNÍHO PROCESU

Zatímco část OSŘ již byla rekodifikována formou vyčlenění nesporných a jiných řízení a utvoření nové oddělené právní úpravy korespondující s požadavky rekodifikovaného hmotného práva, residuální část OSŘ zatím byla pouze novelizována, tak aby nedocházelo ke konfliktům s novou hmotněprávní úpravou, avšak nový občanský soudní řád se právě nachází ve fázi příprav.

Zákonodárce přistoupil k rekodifikaci civilního práva vyčleněním tzv. nesporných řízení a jiných řízení původně obsažených v části třetí hlavy páté OSŘ do nového zákona o zvláštních řízeních soudních, do kterého byli zároveň začleněny nové druhy řízení v závislosti na nových institutech zavedených rekodifikací hmotného práva. Současně v rámci novelizace OSŘ byla část třetí hlavy páté společně s dalšími ustanoveními vztahujícími se na nesporná řízení a jiná zvláštní řízení zrušena. Civilní proces je tedy nyní rozdělen do dvou ucelených právních předpisů dle hlediska dělení na řízení sporná, která upravuje OSŘ a nesporná a jiná řízení obsažená v ZŘS.

1.1 Důvody přijetí zákona o zvláštních řízeních soudních

Mezi hlavní důvody přijetí ZŘS, tak jak jej uvádí důvodová zpráva, patří rekodifikace soukromého práva, věcné důvody rozdílnosti řízení, historické souvislosti a komparace s vybranými státy evropského prostoru.¹

1.1.1 Rekodifikace hmotného práva

Rekodifikace soukromého hmotného práva, zavádějící do českého právního řádu zejména nový občanský zákoník² či zákon o obchodních korporacích³, si vyžádala nezbytnou změnu základního procesního právního předpisu, tedy občanského soudního řádu, který upravuje řízení před civilními soudy v soukromoprávních věcech. Uvedené předpisy soukromého práva a občanský soudní řád jsou kompatibilní, to znamená, že se vzájemně doplňují a odkazují na sebe, a nelze tedy z pozice zákonodárce dovolit, aby ve výsledku došlo k věcné či terminologické nepřesnosti či nesouladu, „*resp. aby procesní úprava nepostačovala k ochraně těch subjektivních práv, která*

¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 3.

² zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 460/2016 Sb.

³ zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb.

mohou na podkladě soukromoprávní úpravy vzniknout.“⁴ Jedná se zejména o nový občanský zákoník, který zavádí zcela nové instituty hmotného práva a zavedené instituty různým způsobem pozměnil.

1.1.2 Věcné důvody rozdílnosti řízení

Rozdílnost sporného a nesporného řízení se v průběhu času (s přibývajícimi novelami OSŘ) stále prohlubovala a proto bylo na místě přikročit k rozdělení těchto druhů řízení do dvou ucelených právních předpisů. Dosavadní, nepřehledná právní úprava ve formě řady odchylek se opírala především o ustanovení § 120 odst. 2 (ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu, jakož i v řízení o povolení uzavřít manželství, v řízení o určení a popření rodičovství, v řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, v řízení o osvojení, v řízení o jmenování rozhodce nebo předsedajícího rozhodce, v řízení o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, v řízení o neplatnost výpovědi z nájmu bytu, v řízení o jednostranném zvýšení nájmného z bytu, v řízení o zákonnosti zajištění cizince a o jeho propuštění a v řízení o některých otázkách obchodních společností, družstev a jiných právnických osob (§ 200e) je soud povinen provést i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány) jako kritéria jejich použití. Dle zákonodárce byla takováto podoba právní úpravy dále neudržitelná a nemohla v takové podobě do nové procesní úpravy nesporných řízení a jiných zvláštních řízení přejít.⁵

Důvodová zpráva k ZŘS též poskytuje detailní rozbor rozdílů mezi spornými řízeními na straně jedné a nespornými a jinými zvláštními řízeními na straně druhé. Rozdíly jsou spatřovány v různosti účelu sporného a nesporného řízení, způsobu stanovení civilní pravomoci, způsobu vymezení okruhu účastníků řízení, v postavení účastníků řízení, ve způsobu určení místní příslušnosti soudu, v možnosti vstupu státního zastupitelství do řízení, ve způsobu zahájení řízení, v dispozici řízením a předmětem řízení, v průběhu dokazování, v průběhu řízení, v úpravě nákladů řízení, v právní moci a vykonatelnosti řízení a nakonec v apelačním principu u odvolacího soudu.⁶

⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 3-4.

⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 4.

⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 4-6.

Uvedené rozdílnosti jsou předmětem zájmu a dohadů mnoha procesualistů, kteří se snaží vystihnout klíčovou rozdílnost, která by poskytla obecnou definici nesporných řízení. Vytvořit obecnou charakteristiku pro nesporná řízení však není možné, protože netvoří ucelený komplex, tak jako sporná řízení. Spíše jde o určitý soubor zvláštních řízení, která se od sebe navzájem liší. Obecně se o nesporném řízení, resp. o zvláštním řízení dá prohlásit pouze to, že nejde o řízení sporné.⁷

1.1.3 Historické souvislosti

Rozdělení úpravy civilního soudního řízení svědčí též právní úprava z doby první republiky. Sporné řízení bylo upraveno zákonem č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních a nesporné řízení bylo upraveno ve dvou kodexech. Jednotlivá nesporná řízení včetně hmotněprávních aspektů upravoval tzv. nesporný patent č. 208/1854 ř.z., procesně byla jednotlivá nesporná řízení upravena v zákoně č. 100/1931 Sb., o základních ustanoveních soudního řízení nesporného. Posledně zmíněný zákon též počítal se subsidiárním použitím ustanovení zákona o řízení sporném.⁸

1.1.4 Komparace s vybranými státy evropského prostoru

Ohledně právní úpravy nesporných řízení byla provedena komparace s právní úpravou takových států, se kterými nás pojí historické konsekvence v oblasti práva a právní vědy tj. Rakouská republika a Spolková republika Německo. Komparace s právní úpravou Slovenské republiky nebyla provedena s ohledem na skutečnost, že v té době Slovenská republika též rekonfigurovala civilní proces, respektiva stála na samém začátku.

Jak v Rakouská republika tak i Spolková republika Německo mají oddělenou první úpravu sporných a nesporných (popřípadě jiných zvláštních) řízení, přičemž základním předpisem civilního procesu je obdoba našeho OSŘ, k němuž je zákon upravující nesporná řízení a jiná zvláštní řízení zákonem speciálním. I v těchto státech se mezi těmito dvěma předpisy uplatňuje vztah subsidiarity.⁹

⁷ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, e-kniha s. 44.

⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 6.

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s 6-7.

1.2 Vztah ZŘS A OSŘ

Zákon o zvláštních řízeních soudních se týká pouze těch řízení, která jsou taxativně vymezena v § 2 tohoto zákona. Na řízení, která nejsou upravena ve zvláštní části tohoto zákona, byť jsou svou povahou nespornými řízeními, se dle § 1 odst. 1 tento zákon neaplikuje, v úvahu tedy připadá jen použití OSŘ, pokud dané řízení není upraveno speciálně v jiném právním předpisu.

Samotná relace občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních je vztahem subsidiarity. Tento vztah subsidiarity je vyjádřen v § 1 odst. 2 a 3.

ZŘS stanoví v § 1, že *nestanoví-li tento zákon jinak, použije se občanský soudní řád* (odst. 2). *Nevyplývá-li z povahy jednotlivých ustanovení něco jiného, použijí se ustanovení tohoto zákona vedle občanského soudního řádu* (odst. 3).

Ve druhém odstavci citovaného ustanovení je zakotven princip tzv. obecné subsidiarity, kdy na věci, které nejsou v ZŘS vůbec upraveny, se použije beze zbytku úprava z OSŘ. Ustanovení se týká zejména obecných institutů civilního soudnictví, kterých je v ZŘS v souladu s jeho minimalistickým pojetím velmi málo. Bezvýjimečně tak budou aplikovatelná ustanovení např. o vyloučení soudců a soudních zaměstnanců, vymezení, postavení účastníků, zastupování účastníků, doručování, formální náležitosti rozhodnutí atd.

Ve třetím odstavci citovaného ustanovení je obsažen princip tzv. zbytkové subsidiarity, podle něhož ustanovení, která jsou upravena v ZŘS, stojí vedle úpravy obsažené v OSŘ a doplňují ji. Jedná se o takové případy, kdy daný procesní institut je komplexně upraven v OSŘ a úprava v ZŘS doplňuje odchylky či další procesní podmínky, které jsou specifické pro nesporná řízení a jiná zvláštní řízení obsažená v tomto zákoně. Takovým příkladem je speciální úprava předběžných opatření v § 12, až na výjimky obsažené v tomto ustanovení se v plném rozsahu použije úprava občanského soudního řádu, jako další příklad lze uvést úpravu rozhodnutí o neúčinnosti doručení v § 11, která doplňuje úpravu § 50d občanského soudního řádu.¹⁰

¹⁰ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 3.

Vedle případů, kdy se v určité situaci použije pouze OSŘ nebo kdy se použijí oba předpisy současně, ZŘS upravuje i instituty, které OSŘ nezná. Takovými ryze zvláštními instituty jsou např. dohoda o předmětu řízení, jiný soudní rok, přibrání účastníka a ukončení účasti účastníka na řízení).¹¹

2 NESPORNÁ ŘÍZENÍ

Jak bylo výše několikrát zmíněno, právní úprava ZŘS zahrnuje tzv. nesporná řízení a jiná zvláštní řízení.

2.1 Diferenciace sporného a nesporného řízení

Civilní řízení bývá děleno na řízení nalézací a vykonávací, přičemž řízení nalézací se dále dělí na řízení sporné (*jurisdictio contentiosa*) a řízení nesporné (*jurisdictio voluntaria*).

Sporné i nesporné řízení je tedy souhrnně označováno jako řízení nalézací, v němž soud vydává autoritativní rozhodnutí. Je řada různých teoretických směrů zabývajících se vzájemnými limity a hranicemi uvedených dvou druhů nalézacího řízení. O žádném z nich však nepanuje shoda. Za podstatné jsou z hlediska diferenciace obou druhů řízení považovány zejména dva následující teoretické směry.

První teorie rozlišuje sporné a nesporné řízení dle charakteru vydávaných rozhodnutí: ve sporných řízeních jsou vydávána rozhodnutí deklaratorní (tj. pouze autoritativně potvrzuje práva a povinnosti, která tu již byla), v nesporných řízeních jde o rozhodnutí konstitutivní (tj. zakládají vznik, změnu nebo zánik subjektivních práv a právních povinností).

Druhá teorie vychází z účelu, který mají jednotlivá řízení plnit. Smyslem sporného řízení je napravit porušení či ohrožení práva, má tedy působit reparačně. Cílem nesporných řízení je předejít případným sporům, a sice tím, že právní vztahy autoritativním rozhodnutím postaví na pevný základ, působí tedy preventivně.¹²

Výše uvedené však není vnímáno zcela jednotně. Odmítavý postoj k této diferenciaci sporného a nesporného řízení, jak na základě deklaratorního

¹¹ SVOBOVA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 4.

¹² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*, 5. vyd., Praha: Linde Praha a. s., 2008, s. 403-404.

a konstitutivního účinku rozhodnutí, tak na základě rozlišování preventivního či represivního účelu řízení, zaujímá např. Zoulík, který je názoru, že diferenciační kritérium je třeba hledat nikoli v rozdílech, které se týkají zásad řízení a jednotlivých procesních institutů, ale v rozdílnosti vztahu sporného a nesporného řízení k hmotnému právu. Za diferenciační kritérium považoval účel řízení, kdy cílem sporného řízení je poskytovat ochranu již existujícím hmotněprávním vztahům a cílem nesporného řízení je prostřednictvím konstitutivního rozhodnutí zakládat, měnit nebo rušit hmotněprávní vztahy.¹³

K rozlišování mezi sporným a nesporným řízením zaujal názor i Ústavní soud České republiky, který ve svém nálezu uvedl následující: „Dělení řízení na sporné a nesporné je dělení teoretické, vyplývající ze samé podstaty projednávaných věcí. Někdy se stává, že zákonodárce, rozhodující o zařazení věcí do řízení sporného či nesporného, zařadí z různých důvodů věc spornou do procesu nesporného a naopak. Problémy z toho vzniknuvší musí být řešeny v kontextu samé podstaty projednávaných věcí. Dojde-li k zařazení sporné věci ze své podstaty do řízení nesporného, nemůže být odstraněna skutečnost, že jde o spor mezi stranami, tj. účastníci takového řízení mají svou podstatou postavení sporných stran a řízení se svou strukturou musí rovnat řízení spornému.“¹⁴

Těž je zastáván názor, že „*nesporná řízení nelze obecně charakterizovat, protože nesporná řízení, tedy zvláštní druhy řízení, netvoří ucelený komplex tak jako řízení sporná. Jde vlastně o určitý soubor zvláštních řízení, která se od sebe liší. Spojuje je pouze to, že nejde o řízení sporné.*“¹⁵

2.2 Charakteristika nesporného řízení

Řízení nesporné je v zásadě označení pro civilní soudní řízení, jehož cílem je úprava poměrů účastníků, kteří v jeho rámci nemají postavení vzájemných odpůrců; nejde v něm o řešení sporu.

Občanský soudní řád ani zákon o zvláštních řízeních soudních toto označení výslovně neužívá, jedná se spíše o teoretické rozdělení.

¹³ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, e-kniha s. 49-50.

¹⁴ Nález Ústavního soudu, ze dne 16. 3. 2010, sp. zn. II. ÚS 954/09.

¹⁵ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, e-kniha s. 44.

Základním společným znakem nesporných řízení je výrazný zájem státu na jejich právní úpravě, který se projevuje v řadě procesních forem. Zvýšená ingerence státu do tohoto druhu civilního procesu je patrná např. z uplatnění zásady oficiality a zásady vyšetřovací, ze zákazu koncentrace řízení z vyloučení možnosti uzavřít soudní smír, z vyloučení institutů společenství účastníků i vedlejšího společenství, z možnosti vstupu státního zástupce do taxativně vymezených řízení, z možnosti soudu překročit návrhy účastníků.

V nesporném řízení nestojí účastníci v roli dvou proti sobě vystupujících procesních stran. Účastníkem řízení může být i jen jediný subjekt, ale může jich být i více; přitom každý účastník má samostatné, na ostatních účastnících nezávislé postavení. Některá z nesporných řízení může soud zahájit i bez návrhu (např. řízení ve věcech péče o nezletilé, řízení dědické). V nesporném řízení soud v zásadě nerozhoduje o náhradě nákladů podle úspěchu ve věci a většina těchto řízení je osvobozena od soudních poplatků.¹⁶

3 ZVLÁŠTNÍ ŘÍZENÍ SOUDNÍ

ZŘS neupravuje pouze tzv. nesporná řízení. Mezi zvláštní řízení patří také řízení, která mají zvláštní povahu – stojí na pomezí mezi sporným a nesporným řízením, jejich charakter je však spíše přiřazuje k řízením sporným. Tyto řízení mohou být dále dělena do dvou skupin.

První skupinu tvoří tzv. jiná řízení, jejichž právní úprava je obsažena ve čtvrté hlavě druhé části ZŘS. Jejich spíše sporný charakter je usuzován z faktu, že v každém z těchto řízení je vyloučena aplikace několika ustanovení z obecné části ZŘS, konkrétně se nepoužijí ustanovení § 11, 17, § 20 odst. 1 až 3, § 21, 22 a 28 ZŘS. V těchto řízeních se tedy uplatní zásady vlastní spornému řízení, tj. zásada projednací, zásada koncentrace řízení a opravný systém neúplné apelace dle OSŘ, též je možné vést přípravné řízení dle § 114c OSŘ. Tato formulace nás vede zpět k použití OSŘ.

Druhou skupinu tvoří řízení o rozvod manželství a řízení o neplatnost manželství, která bývají považována za sporná. V těchto řízeních se též aplikuje projednací zásada a v opravném systému neúplná apelace, avšak

¹⁶ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právníkový slovník*, 3. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, s. 985.

svým dalším průběhem se jedná o specifická řízení jejichž podřazení pod sporná řízení či jakoukoli skupinu řízení obsaženou v ZŘS není možné. V těchto řízeních neplatí koncentrace řízení a výslech účastníků v nich nemá subsidiární povahu.¹⁷ Důvodová zpráva k ZŘS zdůvodňuje zařazení těchto řízení do ZŘS odstraněním všech výjimek týkajících se těchto řízení z OSŘ a soustředěním všech řízení týkajících se rodinného práva (až na řízení ve věcech manželského majetkového práva a výživného mezi zletilými osobami) do jednoho právního předpisu.¹⁸

Zákon o zvláštních řízeních soudních se pokouší o nastolení univerzálních zásad pro tzv. zvláštní řízení tím, že v obecné části (§ 1 až § 30 zákona) definuje pravidla, která se mají v jednotlivých řízeních prosazovat, pokud ve zvláštní části výslovně nestanoví jinak.¹⁹

Nejde ovšem o komplexní právní úpravu. Jak již bylo výše zmíněno, autoři se vydali cestou minimalistického pojetí, spíše v obecné části sumarizovali základní odchylky, které podle jejich názoru odlišují spor (upravený v OSŘ) od nespornu. Jedná se především o rozdíly v zákonných definicích účastníků sporného řízení na straně jedné a zvláštních řízení na straně druhé (§ 6), o zachycení zásady vyšetřovací jako obecného principu dokazování ve zvláštních řízeních (§ 17, § 20 odst. 1–3, § 21), o vymezení specifických pravidel pro určení místní příslušnosti soudu, když tato se řídí bydlištěm osoby, v jejímž zájmu se zvláštní řízení koná (§ 4) a jiné.

3.1 Výčet řízení

Jak již bylo výše poznamenáno, zvláštními řízeními soudními lze rozumět explicitní výčet soudních řízení, které vyjmenovává ve svém ustanovení § 2 ZŘS.

Tento zákon tedy upravuje řízení:

- a) o podpůrných opatřeních a ve věcech svéprávnosti,
- b) ve věcech nezvěstnosti a smrti,
- c) o přivolení k zásahu do integrity,
- d) ve věcech přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech,

¹⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 18-19.

¹⁸ Vláda ČR, Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Obecná část.

¹⁹ SVOBODA, Karel. Otazníky v řízení o umoření listiny, *Jurisprudence*, 2014, č. 6, s. 40.

- e) o některých otázkách týkajících se právnických osob a svěřenského fondu,
- f) o pozůstalosti,
- g) o úschovách,
- h) o umoření listin,
- i) ve věcech kapitálového trhu,
- j) o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže,
- k) o nahrazení souhlasu zástupce samosprávné komory k seznámení se s obsahem listin,
- l) o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva,
- m) ve věcech voleb zaměstnanců,
- n) o soudním prodeji zástavy,
- o) o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry,
- p) ve věcech manželských a partnerských,
- q) ve věci ochrany proti domácímu násilí,
- r) o určení a popření rodičovství,
- s) ve věcech osvojení,
- t) ve věcech péče soudu o nezletilé,
- u) v některých věcech výkonu rozhodnutí.

3.2 Příslušnost

ZŘS obsahuje zvláštní režim pro určení věcné a místní příslušnosti a stanoví také režim pro její přenesení.

Co do věcné příslušnosti v zásadě platí obdobně jako v režimu OSŘ, že pro řízení v prvním stupni jsou příslušné okresní soudy. Krajské soudy pak rozhodují jako první instance v případech vymezených v ustanovení § 3 odst. 2 ZŘS: ve statusových věcech, ve věcech opatrovnictví právnických osob, o úschovách, ve věcech kapitálového trhu, o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže a konečně o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory nebo Komory daňových poradců k seznámení se s obsahem listin.

Místní příslušnost je v obecné části ZŘS vymezena zbytkově, to znamená, že tato úprava se použije jen u těch typů řízení, u kterých ZŘS ve

zvláštní části nestanoví zvláštní (výlučnou) místní příslušnost.²⁰ Místní příslušnost dle § 4 se tak týká jen řízení o některých podpůrných opatřeních, řízení o soudním prodeji zástavy, a řízení o povolení uzavřít manželství, když ve všech ostatních řízeních upravených ve zvláštní části ZŘS je místní příslušnost soudu upravena speciálně. Dle obecné části platí, že pro zvláštní řízení je příslušný obecný soud osoby (dle § 85 a násl. OSŘ), v jejímž zájmu se řízení koná, nestanoví-li ZŘS jinak. Vyjímkou je obecný soud nezletilého účastníka, který není plně svéprávný. Takovým soudem je dle § 4 odst. 2 ZŘS soud, v jehož obvodu má nezletilý bydliště.

Ustanovení § 5 ZŘS stanoví možnost přenesení příslušnosti, změní-li se v řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, ve věcech opatrovnických a v řízení o svéprávnosti okolnosti, podle nichž se posuzuje příslušnost. Avšak pouze za předpokladu, že je to v zájmu nezletilého, opatrovance nebo osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje.

3.3 Účastníci řízení

V řízeních v režimu ZŘS nebývají účastníci řízení označováni terminologií stanovenou v ustanovení § 90 OSŘ (tj. žalobce a žalovaný.) Účastníky jsou buďto navrhovatel a ti, které zákon za účastníky označuje anebo navrhovatel a ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno. Navrhovatel tedy nedisponuje okruhem účastníků, tak jak je tomu ve sporných řízeních, kde žalobce v návrhu označí toho, proti němuž návrh směřuje.

I když ZŘS obsahuje hned dvě definice účastenství, tvůrci zákona ponechali možnost okruh účastníků v průběhu řízení změnit. Ustanovení § 7 ZŘS upravuje instituty přibrání za účastníka a ukončení účasti na řízení. Platí, že jestliže někdo z těch, o jejichž právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno, se neúčastní řízení od jeho zahájení, soud, jakmile se o něm dozví, jej přibere do řízení jako účastníka. A naopak, pokud je účastníkem, někdo, o jehož právech a povinnostech se v řízení nejedná, soud jeho účast v řízení ukončí. Jasně vymezení okruhu účastníků je z hlediska procesního významné, jen účastník disponuje všemi procesními právy a má procesní

²⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 20.

povinnosti odpovídající jeho účastenství na řízení, rozhodnutí má účinky jen ve vztahu k účastníkům (kromě věcí statusových.)²¹

V taxativně vymezených řízeních může do již zahájeného řízení vstupovat státní zastupitelství, nemá však postavení účastníka řízení. Je pouze jeho zvláštním procesním subjektem, kterému toliko přísluší práva k procesním úkonům účastníků. Vstupovat může do řízení ve věcech osvojení, ve věcech péče soudu o nezletilé, ve věci ochrany proti domácímu násilí, o svéprávnosti, o prohlášení za mrtvého, o určení data smrti a dalších řízení uvedených v § 8 odst. 1 ZŘS.

Naproti tomu v odstavci 2 téhož ustanovení jsou taxativně vymezena ta řízení (např. řízení o svéprávnosti, o prohlášení za mrtvého), ve kterých je státní zastupitelství vybaveno tzv. aktivní legitimací, tj. je samostatně oprávněno podávat návrh na zahájení řízení. Pokud tak státní zastupitelství učiní, stává se účastníkem řízení, nikoliv pouze zvláštním procesním subjektem.²² V zájmu zjištění podmínek k podání návrhu na zahájení řízení o vyslovení nepřipustosti držení v zařízení sociálních služeb, je státní zastupitelství dle § 8 odst. 3 oprávněno vstupovat v kteroukoliv dobu do zařízení sociálních služeb, nahlížet do dokumentace vedené zařízením sociálních služeb, hovořit s osobami, kterým jsou v zařízení sociálních služeb poskytovány pobytové sociální služby, bez přítomnosti jiných osob a požadovat od zaměstnanců poskytovatele sociálních služeb a dalších osob podílejících se na péči o osoby, kterým jsou v zařízení sociálních služeb poskytovány pobytové sociální služby, potřebná vysvětlení.

3.4 Zahájení a průběh řízení

Zvláštní řízení soudní se zahajují z moci úřední, tedy bez návrhu, není-li ve zvláštní části ZŘS výslovně stanoveno, že k zahájení řízení je třeba návrhu. Pouze na návrh lze zahájit např. řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, řízení ve věcech svěřenského fondu, řízení o rozvod manželství a další řízení o kterých je, tak stanoveno ve zvláštní části ZŘS. V případě zahájení řízení bez návrhu se tak děje usnesením soudu o zahájení řízení, ve kterém je vymezen předmět zahajovaného řízení. V případě zahájení z moci

²¹ MACKOVÁ, Alena, MUZIKÁŘ Ladislav a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 36 a násl.

²² SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, s. 134-137.

úřední soud řízení zahájí bezodkladně poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro vedení řízení.²³

Soud dle ustanovení § 17 ZŘS nevede přípravné jednání. Avšak *toto ustanovení je třeba vykládat tak, že se soudu nezapovídá konání přípravného jednání, v jehož rámci v součinnosti s účastníky vyjasní splnění podmínek řízení, upozorní je na skutkové nejasnosti a vyzve je k doložení jejich tvrzení, popřípadě učiní i další procesní úkony, které jsou třeba, aby při následujícím rokování bylo možné věc rozhodnout. Smyslem ustanovení je pouze vyloučení procesních následků, které jsou spojeny s konáním „přípravného jednání“ ve smyslu § 114c OSŘ, jakož i obdobných procesních následků, které jsou spjaty s ukončením „prvého jednání“ ve smyslu § 118b odst. 1 OSŘ.*²⁴

Ustanovení o vyloučení přípravného řízení neplatí bezvýjimečně pro všechny řízení obsažená v ZŘS, neuplatní se v řízení o úschovách, v řízení o umoření listin, v řízení ve věcech kapitálového trhu, během řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže a dalších.

Výše zmíněné úkony soud může uskutečnit použitím formálně volnějšiho institutu „jiného soudního roku“, který může též sloužit jako alternativa standardního jednání. Ve své podstatě se jedná o méně formální procesní úkon sloužící k urychlení řízení. Považuje-li dle § 18 odst. 1 ZŘS soud za vhodné, svolá k přípravě a projednání věci jiný soudní rok a přizve k němu účastníky. Z této formulace je jasné, že se jedná o neformální úkon, soud účastníky nepředvolává, neúčast s sebou nenese žádné procesní důsledky. Soud dá účastníkům prostor, aby se k věci vyjádřili, nebo zjistí jejich stanoviska jiným vhodným způsobem. Dokazování lze při jiném soudním roku provádět, jen je-li to účelné a umožňuje-li to povaha věci. Za účelné a možné z povahy věci lze považovat takové důkazní prostředky, které jsou při jiném soudním roku bezprostředně k dispozici, lze je v prostředí, kde se jiný soudní rok koná, provést a účastníci si možnosti dokazování při jiném soudním roku byli vědomi. Jiný soudní rok má přispět k lepšímu naplnění procesních práv účastníka, který by se běžného jednání nemohl zúčastnit, proto lze dokazování při jiném soudním roku vést jen za

²³ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 45-46

²⁴ SVOBODA, Karel. *Průběh řízení a dokazování ve zvláštních řízeních soudních, Jurisprudence*, 2014, č. 2, s. 20.

přítomnosti účastníka, v jehož zájmu se řízení koná a kterému je takumožněno aktivně se zúčastnit dokazování. Aby mohlo být dokazování prováděno za jeho nepřítomnosti, je nutné, aby k tomu dal souhlas, který nelze nahradit souhlasem zástupce. V tomto případě nelze ani využít fikce souhlasu účastníka, pokud nereaguje na výzvu soudu. Takový postup by byl v rozporu s účelem jiného soudního roku – přispět k lepšímu zabezpečení zájmů účastníka, o jehož právech a povinnostech se řízení koná.²⁵

Dle ustanovení § 18 odst. 2 ZŘS určuje způsob, místo a průběh jiného soudního roku předseda senátu opatřením. Jiný soudní rok se může konat mimo soudní budovu nebo mimo obvyklou úřední dobu soudu. Z jiného soudního roku může předseda senátu vyloučit veřejnost. Z této formulace je zřejmé, že institut jiného soudního roku může být využíván na situace, kdy je v zájmu účastníka, o jehož právech, povinnostech nebo změně statutu se jedná, aby se projednání věci uskutečnilo podle zvláštních pravidel nebo ve zvláštních prostorách, které nejsou přístupné veřejnosti. Příhodným příkladem využití této odchylky může být např. při řízení o zrušení nebo změnu rozsudku, kterým byla omezena svéprávnost člověka, pokud tento člověk podle vyjádření lékaře není schopen účasti při standardním jednání soudu, avšak je způsobilý se aktivně účastnit rokování ve věci samé, pokud proběhne v jiných prostorách a s vyloučením veřejnosti, např. ve zdravotnickém zařízení, ve kterém je hospitalizován.²⁶

V zásadě platí, že k projednání věci samé soud nařídí jednání. ZŘS však v některých vymezených případech stanoví, že jednání není třeba nařizovat. Např. neprovádí-li soud dokazování v řízení ve věcech svěřenského fondu. ZŘS neupravuje postup ohledně nařízení a průběhu jednání, zde se aplikuje § 1 odst. 2, použije se OSŘ. Zákon o zvláštních řízeních soudních v obecné části (§ 20, 21 a 28) stanoví odchylky od režimu soudního jednání dle OSŘ, které znemožňují využití institutů urychlujících řízení na úkor dokazování, včetně tzv. koncentrace řízení,

Soud je dle ustanovení § 20 odst. 1 ZŘS povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí. Přitom není omezen na skutečnosti, které

²⁵ SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HRMADA, M. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 30.

²⁶ SVOBODA, Karel. Průběh řízení a dokazování ve zvláštních řízeních soudních, *Jurisprudence*, 2014, č. 2, s. 22.

uvádějí účastníci. Toto ustanovení společně s § 21²⁷ zakotvují vyšetřovací zásadu ovládající zvláštní řízení. Ustanovení § 20 souvisí i s § 26 ZŘS, podle něhož soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jestliže řízení bylo možno zahájit i bez návrhu. Zvláštní řízení je až na výjimky uvedené ve zvláštní části specifické tím, že v něm soud provádí vlastní skutkové šetření, což ve svém důsledku znamená, že rozhoduje na základě co nejpečlivěji zjištěného skutkového stavu. Z tohoto důvodu nemůže být soud ve zvláštním řízení omezen tím, co účastníci tvrdí a co navrhuje (to ovšem neznámá, že účastníci nemohou uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy). Může to například znamenat, že v řízení zahájeném na základě návrhu matky, v němž je požadováno zvýšení výživného, je nakonec rozhodnuto o jeho snížení, a to bez ohledu na pasivitu otce, který se k návrhu ani nevyjádří, nic netvrdí ani neprokazuje.²⁸

3.4.2 Dokazování

V průběhu dokazování soud provádí i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány. Účastníci mají sice povinnost tvrdit a prokazovat skutečnosti ve svém zájmu, nikoliv však i břemeno tvrzení a prokazování. Soud musí z vlastní iniciativy vyhledávat veškeré rozhodné skutečnosti, je-li to objektivně v jeho silách. Ustavení zásady vyšetřovací však nevede k bezbřehé povinnosti soudu donekonečna pátrat po potenciálních důkazech.²⁹

Zvláštní řízení soudní je tedy řízením ovládaným zásadou vyšetřovací, dle které je zatížen odpovědností za zjištění skutkového stavu soud. Pouze soud je povinen zjistit všechny skutečnosti potřebné pro rozhodnutí bez ohledu na to, jak jsou účastníci aktivní nebo pasivní. Soud opatřuje a provádí i jiné důkazy než které byly účastníky navrženy (pokud účastníci nějaké důkazy navrhnou.) Pasivita účastníka tedy nezpůsobuje procesní důsledky vlastní spornému řízení, těmi jsou např. rozsudek pro uznání, pro zmeškání. Vyšetřovací zásada ovšem není uplaňována bezvýjimečně na všechny řízení obsažená v ZŘS. Jedná se zejména o řízení podle Hlavy IV, tzv. Jiná řízení a

²⁷ *Soud provede i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány.*

²⁸ JIRSA, Jaromír.

²⁹ Nález Ústavního soudu, ze dne 25. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 593/04.

těž o některá řízení ve věcech rodinněprávních (řízení o prohlášení manželství za neplatné, řízení o rozvod manželství). V těchto řízeních je uplatňována zásada projednací dle ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ – soud zásadně nesmí provést důkazy, které nebyly účastníky navrženy.³⁰

Zvláštní pozornost zákon věnuje právnímu režimu výsledku účastníka. Dle ustanovení § 22 ZŘS je výsledek účastníků možné nařídit vždy, je-li toho ke zjištění skutkového stavu třeba. Přičemž souhlas účastníka se nevyžaduje. Důkazní prostředek účastnické výpovědi je v nesporném řízení uplatňován častěji nežli ve sporném řízení, kde se považuje za krajní možnost. Další rozdílností od výsledku ve sporném řízení je nutnost souhlasu, který se v nesporném řízení nevyžaduje. Vzhledem k osobní zaintereovanosti účastníka je jeho výpověď hodnocena spíše jako podpůrný důkaz. V některých řízeních je výsledek účastníka výslovně vyloučen (např. v řízení o umoření listin dle § 312 ZŘS).³¹

3.4.3 Náhrada nákladů řízení

Obecně platí, že pokud bylo řízení možné zahájit i bez návrhu nebo se jedná o řízení ve statusových věcech manželských a partnerských, každý z účastníků si nese své náklady sám. Avšak soud je v těchto řízeních oprávněn, odůvodňují-li to okolnosti případu náhradu nákladů přiznat. Takové okolnosti případu mohou spočívat např. v míře jakou účastník přispěl k vedení řízení.

V ostatních případech se použije § 142 a násl. OSŘ. „*Platí, že povinnost k náhradě nákladů řízení má ten, jehož procesní postoj byl v souladu s výsledkem řízení. Např. jestliže návrh na zahájení řízení byl zamítnut, navrhovatel nese povinnost k náhradě nákladů řízení vůči ostatním účastníkům.*“³²

Tyto pravidla opět nejsou uplatňována bezvýjimečně, ve zvláštní části ZŘS jsou u jednotlivých řízení stanoveny odchylky. Odlišně je upravena

³⁰ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 57.

³¹ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 55 a násl.

³² SVOBODA, Karel. Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních, *Právní rozhledy*, 2014, č. 2, s. 40.

náhrada nákladů řízení např. v řízení o svéprávnosti, kde platí náklady výjma nákladů na právní zastoupení stát.

Pro případy vzniku nákladů řízení svévolným a zjevně bezúspěšným uplatňováním práva slouží ustanovení § 24 ZŘS, dle kterého soud přisoudí zcela nebo částečně náhradu nákladů řízení tomu, kdo návrh na zahájení takového řízení podal. Jedná se o sankční opatření, které má současně působit i preventivně, aby nedocházelo ke zbytečnému zatěžování soudů návrhy na zahájení řízení.³³

3.5 Rozhodnutí

Stejně jako v režimu OSŘ také ve zvláštních řízeních platí, že obecnou formou soudního rozhodnutí je usnesení.³⁴

Usnesením soud rozhoduje jak o procesních záležitostech, jimiž se řízení nekončí, (např. usnesení o výzvě k odstranění vad návrhu, usnesení o svědečném, znalečném, tlumočném atd.) ale i o věci samé (meritorně). Rozsudkem se rozhoduje ve věci samé pouze v těch případech, u nichž je tak ve zvláštní části ZŘS výslovně uvedeno (např. v rozhodnutí v řízení ve věcech svéprávnosti, v rozhodnutí o rozvodu manželství).

Dále pak dle ustanovení § 25 odst. 2 ZŘS na rozdíl od obecného civilního řízení dle OSŘ platí, že ve zvláštních řízeních nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání, rozsudkem pro zmeškání ani platebním rozkazem.

V odvolacím řízení se potom přímo použije právní úprava OSŘ³⁵, podle něhož odvolací soud rozhoduje rozsudkem, jestliže potvrzuje nebo mění rozsudek; jinak rozhoduje usnesením. Odvolací soud rozhoduje formou usnesení i tehdy, když je sice odvolání podáno proti rozsudku, avšak napadá jen ten jeho výrok, který má jinak povahu usnesení, není rozhodnutím ve věci. Tím je např. výrok o povinnosti k náhradě nákladů řízení, o lhůtě k plnění apod.³⁶

³³ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 61.

³⁴ srov. § 167 odst. 1 občanského soudního řádu.

³⁵ § 223 OSŘ.

³⁶ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 56.

3.5.1 Smír

V řadě řízení soud rozhoduje o právech a povinnostech účastníků, jejichž zájem na výsledku řízení je rozdílný. Tato skutečnost neodporuje charakteru nesporných řízení, jako řízení v nichž účastníci nestojí v roli proti sobě vystupujících procesních stran. ZŘS ukládá soudu povinnost vést účastníky k nalezení smírného řešení, byť v řízeních upravených ZŘS nelze uzavřít smír, který je institutem sporného řízení, není důvod, aby soud v rámci snahy o nalezení smírného řešení nepostupoval obdobně jako ve sporném řízení.³⁷

Zásadu vyšetřovací, o níž bylo pojednáno výše, do jisté míry relativizuje ustanovení § 9 (a potažmo i ustanovení § 10, viz níže) ZŘS podle něžž má soud povinnost vést účastníky k nalezení smírného řešení. Za tím účelem je soudu uloženo účastníky informovat o možnostech mimosoudního smírného nebo mediačního jednání. Jistá rozporuplnost mezi § 9 a § 10 ZŘS umožňujícími soudu rozhodnout na základě dohody účastníků o předmětu řízení, a § 20 a § 21 ZŘS ustavujícími zásadu vyšetřovací, je třeba řešit s přihlédnutím k obecné povaze konkrétního řízení (např. obecný zájem na tom, aby výsledek řízení o omezení svéprávnosti byl opřen o co nejúplnější skutková zjištění, je daleko vyšší, než během řízení o úschově). Ačkoli je vliv účastníků na předmět řízení značně omezen zásadou oficiality a zásadou vyšetřovací, není tomu tak bezvýjimečně. Ustanovení § 9 ZŘS se uplatní v těch typech řízení, v nichž účastníci vliv na předmět řízení mají, ačkoliv je tento vliv limitován hmotněprávními mezemi, resp. veřejným zájmem vyjádřeným v hmotném právu.³⁸

3.5.2 Dohoda o předmětu řízení

Zákon o zvláštních řízeních soudních v ustanovení §10, umožňuje účastníkům řízení, aby mezi sebou uzavřeli dohodu o předmětu řízení. Soud sepíše protokol o dohodě o předmětu řízení, který musí podepsat všichni účastníci řízení, jinak se k dohodě nepřihlíží. Z tohoto ustanovení ve spojení s § 9 o smírním řešení, je zřejmé, že ZŘS preferuje soudem schválenou

³⁷ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 15.

³⁸ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 41.

dohodu mezi účastníky, před autoritativním rozhodnutím soudu, která nemusí být vystavěna na nepochybných skutkových zjištěních a tím zavádí další výjimku z vyšetřovací zásady. *V této souvislosti stojí za zaznamenání § 395 ZŘS, který sděluje, že rozsudek, jímž soud vyhověl společnému návrhu na rozvod manželství (tedy dohodě o rozvodu), není odvolání přípustné. A to i za předpokladu, že rozvod manželství není v zájmu nezletilých dětí. Procesní úprava tedy soudy v případě podání společného návrhu na rozvod manželství nabádá k tomu, aby poměry nezletilých dětí a jejich prověření zůstaly stranou jejich pozornosti, i když zvláštní zájem nezletilého dítěte na zachování manželství podle hmotného práva i nadále zůstává důvodem, pro který manželství nemá být rozvedeno.*³⁹

V určitých typech řízení je dohoda účastníků ve smyslu § 10 ZŘS zcela vyloučena. Zejména ve věcech, v nichž rozhodnutí ve věci samé konstituuje nové osobní poměry člověka, o němž se řízení koná (zejména řízení o svéprávnosti, o nezvěstnosti a smrti, o přivolení k zásahu do integrity, přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech, o nahrazení souhlasu zástupce samosprávné komory k seznámení se s obsahem listin, o plnění povinnosti z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva, o určení a popření rodičovství, o osvojení).⁴⁰

3.6 Opravné prostředky

Zákon o zvláštních řízeních soudních zakládá možnost podat proti prvoinstančnímu rozhodnutí jak řádný, tak i mimořádný opravný prostředek. Řádným opravným prostředkem je odvolání, mimořádným pak žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost a dovolání.

Specifickou úpravu zmatečnosti má pozůstalostní řízení. Podle § 133 ZŘS žalobou pro zmatečnost může být napadeno jen pravomocné rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé nebo kterým se řízení o pozůstalosti končí před soudem prvního stupně anebo v odvolacím řízení. V řízení o určení, zda tu manželství je či není, v řízení o neplatnost nebo o rozvod manželství a v řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí jsou žaloba na obnovu a žaloba pro zmatečnost nepřipustné.

³⁹ SVOBODA, Karel. Průběh řízení a dokazování ve zvláštních řízeních soudních, *Jurisprudence*, 2014, č. 2, s. 24.

⁴⁰ Tamtéž.

3.6.1 Odvolání

Dle ustanovení § 28 v *odvolacím řízení mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně. K novým skutečnostem nebo důkazům odvolací soud přihledne, i když nebyly uplatněny. Bylo-li řízení možné zahájit i bez návrhu, odvolací soud není vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí. Rozhodnutí lze přezkoumat i tehdy, pokud nebyl v odvolání ani přes výzvu odvolací důvod uplatněn.* Podobně jako v řízení prvního stupně, kde se neuplatňuje zásada koncentrace, i v odvolacím řízení mohou účastníci uvádět nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, až do vydání rozhodnutí odvolacího soudu. V odvolacím řízení se prosazuje princip úplné apelace, tedy úplné zjištění skutkového stavu i za cenu možného prodloužení řízení a odpovídá tak povaze zvláštního řízení, ve kterém se rozhoduje ve veřejném zájmu na základě co možná nejúplněji zjištěného stavu věci. Odpovědnost za zjištění skutkového stavu leží na soudu. V řízeních, která lze zahájit i bez návrhu, není odvolací soud vázán mezemi, ve kterých se odvolatel domáhá přezkoumání rozhodnutí a zároveň není oprávněn odmítnout dovolání pro chybějící dovolací důvod. Výjimkou jsou Jiná řízení podle Hlavy IV ZŘS a dále řízení o rozvod manželství a řízení o neplatnost manželství, kde je odvolání ovládáno principem neúplné apelace dle § 205 a § 211a OSŘ).

3.6.2 Žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost

Ustanovení § 29 ZŘS upravuje odchylku od úpravy žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost obsaženou v OSŘ spočívající v jiném vymezení vázanosti soudu mezemi těchto žalob. Stejně jako u odvolání ZŘS stanovuje, že soud není v případech, kdy je možné zahájit řízení i bez návrhu, vázán mezemi, ve kterých se účastník domáhá přezkoumání rozhodnutí.

Z důvodu právní jistoty jsou tyto žaloby v řízení ve statusových věcech manželských a v řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí nepřijatelné.⁴¹

⁴¹ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 61 a násl.

3.6.3 Dovolání

Dovolání se až na odchylku stanovenou v § 30 ZŘS, (který taxativně vymezuje, která rozhodnutí nelze dovoláním napadnout,) řídí právní úpravou obsaženou v OSŘ. Zmíněné ustanovení vylučuje dovolání ve všech věcech jmenovaných v hlavě páté části druhé ZŘS až na rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, pozastavení nebo omezení jejího výkonu, o určení nebo popření rodičovství nebo o nezrušitelné osvojení.

Obdobná výjimka jako v již zmíněných opravných prostředcích platí i pro dovolání. I zde soud není vázán rozsahem dovolacího návrhu, tak jak jej účastník vyjádřil, pokud se jedná o řízení, které je možné zahájit i bez návrhu.⁴² Jestliže je z dovolání zřejmé, že nenapadá výhradně odůvodnění napadeného rozhodnutí dle § 236 odst. 2 OSŘ, nelze takové dovolání (v případě, že řízení lze zahájit i bez návrhu) odmítnout pro chybějící dovolací důvod nebo dovolací petit. V takovém případě soud musí v řízení pokračovat, jakoby bylo zahájeno bez návrhu tedy usnesením soudu. Pro aplikaci § 30 odst. 2 není rozhodující to, zda bylo řízení zahájeno návrhem nebo usnesením soudu, ale to zda je bylo možné usnesením soudu zahájit.⁴³

4 JEDNOTLIVÉ DRUHY NESPORNÝCH ŘÍZENÍ

4.1 Členění zvláštní části ZŘS

ZŘS je ve své zvláštní části (zahrnuje § 31 až 513a) členěn do pěti hlav, které tematicky soustřeďují sourodé druhy řízení, dále rozdělené do jednotlivých dílů a oddílů.

Hlava I (§ 31 až 84b) zahrnuje řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob. Mezi tato řízení jsou řazena řízení o některých podpůrných opatřeních, řízení o svéprávnosti, řízení ve věcech opatrovnictví člověka, řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, řízení o prohlášení člověka za mrtvého, řízení o určení data smrti, řízení o přivolení k zásahu do integrity, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu a řízení o vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb.

⁴² Viz. § 30 odst. 2 ZŘS

⁴³ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 70

Hlava II (§ 85 až 97) ZŘS soustřeďuje dva typy řízení: řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob a řízení ve věcech svěřenského fondu.

Hlava III (§ 98 až 288a) ZŘS zahrnuje jediný typ řízení, totiž řízení o pozůstalosti.

Hlava IV (§ 289 až 366) ZŘS obsahuje tzv. jiná řízení. Zákon jimi rozumí řízení o úschovách, řízení o umoření listin, řízení ve věcech kapitálového trhu, řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže, řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin, řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva, řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců nebo státních zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nebo při výkonu státní služby a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti, řízení o soudním prodeji zástavy a řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry.

Konečně Hlava V (§ 359 až 513a) zákona upravuje řízení ve věcech rodinněprávních, které se dále člení na řízení ve věcech manželských a partnerských (zahrnuje řízení o povolení uzavřít manželství, řízení ve statusových věcech manželských a řízení ve statusových věcech partnerských) předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí, řízení o určení a popření rodičovství (zahrnuje řízení o rčení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, řízení o určení a popření otcovství, řízení o určení a popření mateřství), řízení ve věcech osvojení (zahrnuje řízení ve věcech osvojení nezletilého, řízení o osvojení zletilého), péče soudu o nezletilé (zahrnuje řízení o předběžné úpravě poměrů dítěte, řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, řízení o navrácení nezletilého dítěte ve věcech mezinárodních únosů dětí) a řízení o výkonu rozhodnutí.

4.2 Srovnávací analýza

Komparativní analýzou lze dospět k poznatku ohledně toho, která z řízení obsažených v ZŘS jsou relativně nová⁴⁴, a která byla oproti tomu převzata z občanského soudního řádu⁴⁵, ve znění ke dni 31. prosince 2013.

⁴⁴ Relaci lze vztáhnout ke dni účinnosti zákona, tj. k 1. lednu 2014.

V níže uvedené tabulce lze sledovat náležité porovnání obou předpisů.

Název řízení	Odpovídající ustanovení OSŘ
Řízení o některých podpůrných opatřeních	NEUPRAVENO
Řízení o svéprávnosti	§ 186 až 191 OSŘ
Řízení ve věcech opatrovnictví člověka	§ 192 až 193 OSŘ
Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného	NEUPRAVENO
Řízení o prohlášení člověka za mrtvého	§ 195 až 200 OSŘ
Řízení o určení data smrti	§ 194a OSŘ
Řízení o přivolení k zásahu do integrity	NEUPRAVENO
Řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí a držení ve zdravotním ústavu	§ 191a až 191g OSŘ
Řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb	NEUPRAVENO
Řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob	§ 200e OSŘ
Řízení ve věcech svěřenského fondu	NEUPRAVENO
Řízení o pozůstalosti	§ 175a až 175c OSŘ
Řízení o úschovách	§ 185a až 185h OSŘ
Řízení o umoření listin	§ 185i až 185s OSŘ
Řízení ve věcech kapitálového trhu	§ 200f až 200g OSŘ
Řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže	§ 200h až 200i OSŘ
Řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin	§ 200j až 200m OSŘ

⁴⁵ Dále pro účely analýzy také jen „OSŘ“

Řízení o plnění povinností z předběžného opatření Evropského soudu pro lidská práva	§ 200v OSŘ
Řízení ve věcech voleb do rady zaměstnanců, voleb zástupců pro oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a voleb členů zvláštního vyjednávacího výboru evropské družstevní společnosti	§ 200x OSŘ
Řízení o soudním prodeji zástavy	§ 200y až 200za OSŘ
Řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry	NEUPRAVENO
Řízení o povolení uzavřít manželství	§ 194 OSŘ
Předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí	§ 76b OSŘ
Řízení ve statusových věcech manželských	NEUPRAVENO
Řízení ve statusových věcech partnerských	NEUPRAVENO
Řízení o určení a popření rodičovství	NEUPRAVENO
Řízení ve věcech osvojení	§ 181 až 185 OSŘ
Péče soudu o nezletilé	§ 176 až 180, 193a až 193e OSŘ
Řízení o výkonu rozhodnutí	§ 339 až 351a OSŘ

Do zákona o zvláštních řízeních soudních byla převzata všechna nesporná řízení s výjimkou řízení ve věcech obchodního rejstříku, která jsou od 1. 1. 2014 upravena v zákoně o veřejných rejstřících, a řízení ve sporech mezi společnostmi, jejichmi zakladateli, společníky, členy či společníky a členy navzájem, které zůstaly upraveny v občanském soudním řádu.

Z výše uvedeného přehledu je zřejmé, že nová řízení, zavedená zákonem o zvláštních řízeních soudních, na která se bude koncentrovat i další

analýza této práce, jsou tyto: řízení o některých podpůrných opatřeních, řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, řízení o přivolení k zásahu do integrity, řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb, řízení ve věcech svěřenského fondu, řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry, řízení ve statusových věcech manželských, řízení ve statusových věcech partnerských a řízení o určení a popření rodičovství.

4.3 Řízení o některých podpůrných opatřeních

Řízení o některých otázkách týkajících se fyzických osob přeneslo do procesního práva zásadní novinky z úpravy statusových otázek v občanském zákoníku. Do 31. prosince 2013 byla v občanském soudním řádu upravena pouze řízení o způsobilosti k právním úkonům, řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, řízení opatrovnické, řízení o určení data narození nebo úmrtí a řízení o prohlášení za mrtvého. Ta zůstala v procesním právu s podstatnými modifikacemi nadále zachována i po 1. lednu 2014 a nově byly doplněny právě o řízení o některých podpůrných opatřeních.⁴⁶

V případě řízení o některých podpůrných opatřeních se jedná o naprosto nová řízení, která vychází z hmotněprávní úpravy (tj. občanského zákoníku) a týkají se tzv. podpůrných opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat.

Hmotněprávní úprava je zahrnuta v ustanoveních § 38 až 65 občanského zákoníku pod rubrikou „Podpůrná opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat“ a zavádí pro ne plně svéprávné osoby čtyřstupňový systém od předběžného prohlášení, přes asistenci při právních jednáních a různé druhy zastoupení, až k ustanovení opatrovníka a omezení svéprávnosti.⁴⁷

ZŘS v ustanovení § 31 uvádí demonstrativní výčet právních institutů, jichž se režim řízení o některých podpůrných opatření týká. Jedná se o instituty, v jejichž rámci soud rozhoduje zejména o:

a) splnění podmínky v předběžném prohlášení,

⁴⁶ KORBEL, František, PRUDÍKOVÁ, Dana. Dopady nového občanského zákoníku do veřejného práva, *Správní právo*, 2013, č. 7, s. 491.

⁴⁷ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 89.

- b) změně nebo zrušení předběžného prohlášení,
- c) schválení smlouvy o nápomoci,
- d) odvolání podpůrce,
- e) schválení zastoupení členem domácnosti.

Výjma řízení o schválení zastoupení členem domácnosti, lze tato řízení zahájit i bez návrhu. Účastníky řízení jsou dle obecné úpravy obsažené v § 6 ZŘS navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno.

Obecně ve všech těchto řízeních platí, že soud má klást důraz na zjištění názoru osoby, která je ve slabším postavení, a na ochranu jejich procesních práv. Nová hmotněprávní úprava ostatně akcentuje více osobnost člověka a jeho právo projevit svou vůli⁴⁸, čehož je zavedení podpůrných opatření důkazem.

Nutno též zmínit, že občanský zákoník v zájmu co nejmenšího zásahu do práv a osobní jedinečnosti člověka upřednostňuje podpůrná opatření před omezením svéprávnosti.⁴⁹

4.3.1 Splnění podmínky v předběžném prohlášení

Předběžné prohlášení pro případ budoucího omezení schopnosti právně jednat je institutem, který umožňuje do budoucna upravit správu svých záležitostí projevem vlastní vůle činěným v době, kdy způsobilost právně jednat dosud není dotčena. Člověk může projevit vůli stanovit svého opatrovníka v případě vlastní nezpůsobilosti právně jednat (tou může být myšleno jak omezení svéprávnosti rozhodnutím soudu, tak i stav před vydáním takového rozhodnutí např. v případě nemoci, kdy člověk nebude schopen sám jednat) nebo vůli, aby byly jeho záležitosti spravovány určitým způsobem, nebo aby je spravovala určitá osoba.⁵⁰

Při pořízení předběžného prohlášení zákon nepočítá s ingerencí soudu. V případě jeho změny či zrušení, nebo pokud obsahuje splnění podmínky už je tomu jinak.

Týká-li se prohlášení jiné záležitosti než povolání opatrovníka a je-li účinnost prohlášení vázána na podmínku, rozhodne o splnění podmínky

⁴⁸ dle § 3 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 460/2016 Sb.

⁴⁹ Tamtéž, § 55.

⁵⁰ SEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku), *Ad Notam*, 2013, č. 4, s. 4.

soud.⁵¹ Takovou podmínkou zřejmě může být, že pokud v budoucnu nastane v podmínce předvídaná skutečnost (potomek dostuduje, ožení se či vyvdá, tedy běžné životní situace), má např. určitá osoba obdržet něco z majetku člověka, který však v uvedené době nebude moci projevit vůli.⁵²

4.3.2 Změna nebo zrušení předběžného prohlášení

Změna nebo zrušení předběžného prohlášení je jistě odkazem na ustanovení § 43 občanského zákoníku, podle kterého soud prohlášení změní nebo zruší, změní-li se okolnosti zjevně tak podstatným způsobem, že člověk, který prohlášení učinil, by je za takových okolností neučinil nebo by je učinil s jiným obsahem. Zároveň musí být naplněn předpoklad závažné újmy hrozící člověku, který prohlášení učinil. Soud je povinen před vydáním rozhodnutí vyvinout potřebné úsilí, aby zjistil názor člověka, o jehož prohlášení rozhoduje, a to i za použití takového způsobu dorozumívání, který si člověk zvolí. Zde jistě přijde v úvahu využití procesního institutu jiného soudního roku.

4.3.3 Schválení smlouvy o nápomoci

Hmotněprávní základ nápomoci při rozhodování je upraven v ustanovení § 45 a násl. občanského zákoníku. Potřebuje-li člověk nápomoc při rozhodování, protože mu v tom duševní porucha působí obtíže, třebaže nemusí být omezen ve svéprávnosti, může si s podpůrcem ujednat poskytování podpory. Podpůrců podle zákona může být i více. Základní podmínkou je existence duševní poruchy působící obtíže při rozhodování. Podpůrce a podporovaný mezi sebou uzavírají smlouvu o nápomoci, jejímž obsahem je závazek podpůrce, že bude se souhlasem podporovaného přítomen při jeho právních jednáních, že mu zajistí potřebné údaje a sdělení a že mu bude nápomocen radami. Účinnost smlouvy je vázána na schválení soudem, přičemž není-li uzavřena písemně, je nutné, aby strany svoji vůli projevily před soudem, tj. v návrhu na schválení smlouvy o nápomoci, který musí zachycovat její podstatný obsah). Ten by neměl smlouvu schválit, pokud zájmy podpůrce odporují zájmům podporovaného.⁵³ Typickým

⁵¹ §42 OZ

⁵² Prudíková, D.... Občanský zákoník, komentář...408-410

⁵³ KOTRADY, Pavel. Možnosti a problémy využití podpůrných opatření v praxi, *Právní rozhledy*, 2015, č. 1, s. 17.

příkladem rozporu zájmů podporovaného a podpůrce je nápomoc při koupi nemovitosti, při které je podporovatelem realitní makléř, který záměrně předkládá podporovanému pouze nabídky nemovitých věcí, které inzzeruje realitní kancelář ve které pracuje, i když nabídky ostatních realitních kanceláří jsou pro podporovatele výhodné ne-li výhodnější.⁵⁴

Smyslem tohoto řízení je poskytnout ochranu člověku, jemuž duševní choroba působí obtíže při právním jednání. Taková osoba může být pro svou duševní chorobu považována za podvodnému jednání náchylnější, tudíž je poskytnutí preventivní soudní ochrany na místě.

Dle ustanovení § 32 ZŘS se toto řízení zahajuje pouze na návrh podporovaného nebo podpůrce.

4.3.4 Odvolání podpůrce

Odvolání podpůrce je možné buď na návrh podporovaného nebo podpůrce, nebo i z iniciativy soudu, pokud shledá, že podpůrce závažně porušil své povinnosti.

První situace nastane například tehdy, pokud dojde ke zhoršení vztahu mezi podpůrcem a podporovaným, vznikne averze, která by mohla mít negativní vliv na výkon povinností podpůrce. Může také dojít k tomu, že podpůrce nebude na výkon podpory stačit, bude nemocný, případně pracovní vytížený nebo prostě přetížený výkonem nápomoci. Může se také stát, že zdravotní stav podporovaného se natolik zlepší, že podporu nebude potřebovat.⁵⁵

Druhá situace je pro soud komplikovanější v tom, že musí posoudit, zda podpůrce porušil své povinnosti a zda toto porušení je závažné. Příkladem může být situace, kdy podpůrce neprojevuje o podporovaného žádný zájem, naprosto jej ignoruje, nápomoc mu vůbec neposkytuje. Případně poruší ustanovení § 47 odst. 1 a ohrozí zájmy podporovaného tím, že asistuje při jednání, jež je pro podporovaného evidentně nevýhodné.⁵⁶

⁵⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 52.

⁵⁵ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 255.

⁵⁶ Tamtéž, s. 255-256.

4.3.5 Schválení zastoupení členem domácnosti

Řízení o schválení zastoupení členem domácnosti navazuje na ustanovení § 49 a násl. OZ, který upravuje institut tzv. zastoupení členem domácnosti. V případě, že zletilý s duševní poruchou nemá jiného právního zástupce a tato porucha mu brání samostatně právně jednat, může ho zastupovat jeho potomek, předek, sourozenec, manžel nebo partner, nebo osoba, která se zastoupeným žila před vznikem zastoupení ve společné domácnosti alespoň tři roky. Ke vzniku zastoupení pak ustanovení § 50 OZ vyžaduje schválení soudu.

Rozhodnutí soudu má konstitutivní charakter. Rozsah zastoupení není vymezen v rozhodnutí soudu o schválení zastoupení, ale přímo zákonem. Vztahuje se na obvyklé záležitosti. V obvyklých záležitostech jedná zástupce samostatně. V tomto rozsahu zasahuje toto opatření do svéprávnosti zastupovaného. Nedotýká se oblastí, kde nelze do svéprávnosti člověka zasahovat vůbec, tj. práva samostatně právně jednat v běžných záležitostech každodenního života.⁵⁷

Konečně dle § 33 ZŘS platí, že jednání v tomto řízení soud nařizuje, jen navrhne-li to účastník nebo je-li to nezbytné.

4.4 Řízení o prohlášení člověka za nezvěstného

Právní úprava tohoto řízení je sice novinkou, ovšem vychází z někdejší právní úpravy prohlášení za mrtvého, zakotvené do 31. prosince 2013 v ustanovení § 195 až 200 OSŘ.

Z hlediska hmotněprávního, toto řízení představuje reflexi ustanovení § 66 OZ, který definuje nezvěstného jako svéprávného člověka, který opustil své bydliště, nepodal o sobě zprávu a není o něm známo, kde se zdržuje.

Podstatou tohoto řízení je řešení otázek, které souvisejí s dlouhodobou nepřítomností člověka, o němž není známo, kde se zdržuje. Po prohlášení za nezvěstného se nevyžaduje souhlas nezvěstné osoby k jednáním, k nimž by byl jinak nezbytný. Především v majetkových právech nezvěstného, kdy v řadě případů může být právní jednání učiněno bez současného jednání nezvěstného pouze s přihlédnutím k jeho zájmům. Co se týče dopadů

⁵⁷ FLANDERKOVÁ, Martina, VOJTEK, Petr. Mírnější a méně omezující opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat jako alternativa k omezení svéprávnosti, *Soudní rozhledy*, 2015, č. 10, s. 342.

prohlášení za nezvěstného do sféry statusové z § 73 OZ vyplývá, že uplynutím pěti let od konce roku, v němž došlo k prohlášení za nezvěstného jej lze prohlásit za mrtvého.⁵⁸

4.4.1 Místní příslušnost

Místní příslušnost soudu pro řízení o prohlášení člověka za nezvěstného je upravena zvláštním ustanovením § 50 ZŘS, přitom pro určení věcné příslušnosti soudu platí úprava obsažená v obecné části zákona. Dle § 50 ZŘS je v řízení o prohlášení člověka za nezvěstného místně příslušným soud, který byl naposledy obecným soudem toho, jenž má být prohlášen za nezvěstného. Definici obecného soudu nalezneme v ustanovení § 85 OSŘ, dle kterého je obecným soudem fyzické osoby okresní soud, v jehož obvodu má bydliště, a nemá-li bydliště, okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Má-li fyzická osoba bydliště na více místech, jsou jejím obecným soudem všechny okresní soudy, v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale.

4.4.2 Účastníci

Účastníkem je dle § 51 ZŘS *pohřešovaný a ten, kdo je podle jiného právního předpisu oprávněn k podání návrhu na zahájení řízení*. S takto vymezeným okruhem účastníků lze mít s poukazem na § 66 OZ za to, že účastníkem řízení (a zároveň navrhovatelem) je ten, kdo má na prohlášení člověka za nezvěstného právní zájem. Dále uvádí jejich demonstrativní výčet. Jsou jimi zejména manžel nebo jiná osoba blízká, spoluvlastník, zaměstnavatel nebo korporace, na níž má tento člověk účast. Účastníkem řízení však bude vedle pohřešovaného pouze navrhovatel, nikoli i další osoby oprávněné k podání návrhu.⁵⁹

V souvislosti s právním zájmem účastníka na výsledku řízení Ústavní soud již v době účinnosti staré právní úpravy judikoval, že zákonodárce ponechává na úvaze soudu v každém konkrétním případě, jak termín „právní zájem“ vyloží a aplikuje. Existenci právního zájmu je dle něho nutno posuzovat i z širšího hlediska přirozenoprávního, resp. hodnotového a ve

⁵⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 68.

⁵⁹ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 105.

všech souvislostech daného případu.⁶⁰ Právní zájem přitom musí soud zkoumat i u osob v OZ demonstrativně uvedených (viz výše).

4.4.3 Zahájení a průběh řízení

V souladu s ustanovením § 52 ZŘS je řízení o prohlášení člověka za nezvěstného řízením návrhovým. Tento typ řízení je tedy ovládán tzv. dispoziční zásadou. Tato zásada je uplatňována v celém řízení.

Návrh na zahájení řízení musí přirozeně obsahovat obecné náležitosti podání, které jsou zakotveny v ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ, tj. musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno. A dále náležitosti podání dle § 79 OSŘ, který mimo jiné vyžaduje uvést rozhodné skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jsou naplněny předpoklady pro prohlášení za nezvěstného. V tomto řízení jsou rozhodujícími skutečnostmi hmotněprávní předpoklady nezbytné k prohlášení člověka za nezvěstného (tj. údaj o tom kdy ohřešovaný opustil své bydliště, kdy o sobě dal naposledy vědět, kdy byl pohřešovaný naposledy spatřen a jiné) a skutečnost prokazující právní zájem navrhovatele.

Existenci právního zájmu prokazuje navrhovatel. Zásada vyšetřovací se vztahuje pouze na předpoklady pro prohlášení člověka za nezvěstného. Pokud se navrhovateli nepodaří právní zájem na prohlášení člověka za nezvěstného prokázat, soud návrh odmítne, a to bez toho, aby zkoumal hmotněprávní předpoklady prohlášení člověka za nezvěstného.⁶¹ Pokud ovšem návrh neobsahuje údaj o tom, kdy přesně pohřešovaný opustil své bydliště nebrání tento nedostatek dalšímu pokračování v řízení. Soud tedy nejprve zkoumá existenci právního zájmu navrhovatele a až pokud shledá navrhovatele za osobu oprávněnou tento návrh podat se dále zabývá naplněním předpokladů pro prohlášení pohřešovaného za nezvěstného.

Nutno poznamenat, že mezi rozhodnými skutečnostmi pro prohlášení za nezvěstného není doba, po kterou by měl být pohřešovaný nezvěstný. Z hmotněprávní úpravy lze usoudit, že postačí doba, která přesahuje dobu, kdy lze o člověku opustivším své bydliště zpravidla očekávat zprávu, avšak s ohledem na procesní úpravu obsaženou v § 53 ZŘS nelze hovořit o době kratší tří měsíců, po kterou musí být uveřejněna výzva soudu (viz níže).

⁶⁰ Nález Ústavního soudu, ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. I. US 2036/08.

⁶¹ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 106.

Jedná se ovšem pouze o teoretickou nejkratší možnou dobu. V praxi to vždy bude s ohledem na časové prodlevy v postupu řízení doba delší.⁶²

Po zjištění právního zájmu navrhovatele a prokázání předpokladů k prohlášení za nezvěstného, soud přistoupí k výzvě pohřešovaného formou vyhlášky nebo jiným vhodným způsobem, aby se do 3 měsíců přihlásil, a každého, kdo o něm ví, aby o něm podal v téže lhůtě zprávu soudu nebo opatrovníku, popřípadě zástupci uvedenému ve vyhlášce. Ve vyhlášce soud uvede podstatné okolnosti případu a oznámí, že po uplynutí lhůty uvedené ve vyhlášce rozhodne o prohlášení za nezvěstného, jestliže se pohřešovaný nepřihlásí nebo nedojde-li zpráva o tom, kde se zdržuje. Ve vyhlášce též musí být stanoven den, kdy lhůta končí. *Podstatnými okolnostmi případu jsou zejména informace, kde a kdy byla pohřešovaná osoba naposledy viděna, doplněny mohou být další informace o pohřešovaném, např. popis jeho osoby, povolání a další, které mohou sloužit k lepší identifikaci pohřešovaného.*

Tato tříměsíční lhůta je pouze lhůtou minimální, jestliže se pohřešovaný přihlásí, nebo soudu dojde zpráva o tom, kde se zdržuje, po uplynutí lhůty a ještě před samotným rozhodnutím, soud k této skutečnosti musí přihlédnout.⁶³

4.4.4 Rozhodnutí

Pokud se tedy pohřešovaný v průběhu řízení (i po uplynutí lhůty) nepřihlásí, třetí osoba o něm nepodá zprávu nebo není zřejmé, kde se nachází, soud jej prohlásí za nezvěstného.

Rozhodnutí o prohlášení člověka za nezvěstného má konstitutivní účinky, dle výslovného znění zákona s účinky ex tunc. Dle § 66 odst. 1 je soud povinen v rozhodnutí (výroku) uvést den, kdy nastaly účinky prohlášení nezvěstnosti. S největší pravděpodobností půjde o den následující po dni, kdy byl nezvěstný naposledy spatřen, příp. den po dni, kdy se objevila poslední zpráva o jeho životě.⁶⁴

Den, který byl v rozhodnutí soudu o prohlášení za nezvěstného uveden jako den, kdy nastaly účinky prohlášení nezvěstnosti, a datum nabytí právní

⁶² SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 108.

⁶³ Tamtéž, s. 109

⁶⁴ Lavický, P. a kol.: *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 325

moci rozhodnutí soudu o prohlášení za nezvěstného se zapisují do informačního systému evidence obyvatel.⁶⁵

Prohlášení za nezvěstného pozbývá účinnosti návratem nezvěstného nebo jmenuje-li *pro futuro* správce svého majetku. Svých účinků samozřejmě pozbývá teč dnem, který platí za den smrti nezvěstného.⁶⁶

4.5 Řízení o přivolení k zásahu do integrity

4.5.1 Hmotněprávní úprava

Řízení o přivolení k zásahu do integrity navazuje na hmotněprávní úpravu práva na duševní a tělesnou integritu dle ustanovení § 91 a násl. občanského zákoníku.

Vzhledem k tomu, že se jedná o ústavně zaručené absolutní osobnostní právo, je nutné, aby byl postup jeho omezení upraven zákonem se značnou pečlivostí. Do integrity člověka lze v zásadě zasáhnout jen s jeho tzv. informovaným souhlasem, s přivolením soudu (§100, 101 OZ) nebo v zákonem stanovených případech. Toto vyjádření autonomie svobodné vůle ovšem neplatí absolutně. Člověk je limitován nemožností udělení souhlasu k zásahu, kterým by mu byla způsobena značná újma, tedy vzdát se přirozeného práva na ochranu integrity (v případě, že tak učiní, nepřihlíží se k tomu). Zákon stanoví pro případy, kdy převáží zájem na zachování ústavně chráněných hodnot života a zdraví, že souhlas se zásahem do integrity se nevyžaduje. Zákonná úprava této výjimky obsažené v § 99 OZ, tzv. zákonné licence k zásahu do integrity, je však zákonodárcem formulována značně přísně, a tudíž ji lze aplikovat pouze v případě stavu ohrožení života (na případy ohrožující pouze zdraví ji vzhledem k nutnosti restriktivního výkladu nelze použít).⁶⁷

Pro případy nemožnosti získat informovaný souhlas z důvodu neschopnosti projevu vůle (např. pro zdravotní stav), od osoby nemající zákonného zástupce (např. pro zdravotní stav), OZ v § 98 stanoví taxativním

⁶⁵ § 3 odst. 3 písm. s) EvOb

⁶⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 69.

⁶⁷ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 557.

výčtem osoby, které mohou informovaný souhlas za člověka, do jehož integrity má být zasaženo, poskytnout.

Občanský zákoník zavádí soudní ingerenci do osobnostní integrity ve formě řízení o přivolení zásahu do integrity v následujících dvou případech. Dojde-li ke konfliktu zájmů mezi zákonným zástupcem a nezletilcem starším 14 let, popř. mezi opatrovníkem a opatrovancem ohledně zásahu do integrity (§ 100) má-li být neakutním zákrokem zanechávajícím trvalé, neodvratitelné nebo vážné následky, popřípadě je-li zásah spojen s vážným nebezpečím pro život nebo zdraví člověka zasaženo do integrity člověku neschopnému úsudku (§101).

Soud dle ustanovení § 102 OZ k zákroku podle § 100 (integrita nezletilého) nebo 101 (integrita člověka neschopného úsudku) přivolí, je-li dotčené osobě podle rozumného uvážení k prospěchu, po jejím zhlédnutí a s plným uznáváním její osobnosti.

Smyslem zvolení cesty ingerence soudu do integrity člověka je vyřešení konfliktu zájmů mezi zákonným zástupcem a nezletilcem, popř. mezi opatrovníkem a opatrovancem. A rovněž poskytnout náležitou ochranu práva na integritu člověku neschopného úsudku v případě neakutního zákroku zanechávajícího trvalé, neodvratitelné nebo vážné následky, popřípadě je-li zásah spojen s vážným nebezpečím pro život nebo zdraví člověka (např. amputace končetiny).

Procesní úprava konkrétně reaguje na ustanovení § 100 a 101 občanského zákoníku upravující zásahy do integrity, k nimž je nutný souhlas soudu. Ustanovení § 102 občanského zákoníku stanoví předpoklady přivolení soudu k zásahu do integrity.

Mimo uvedené případy je ustanovení § 102 občanského zákoníku nutno přiměřeně vztáhnout i na jiné situace, v nichž rozhodnutí soudu ovlivní, zda bude integrita člověka nezanedbatelným způsobem narušena, či nikoli. Příkladem může být, je-li soud podle § 877 občanského zákoníku povolán k tomu, aby autoritativně vyřešil spor mezi oběma rodiči dítěte jako jeho zákonnými zástupci o tom, má-li dítě podstoupit určitý významný zdravotní zákrok (§ 93 odst. 2 a § 877 občanského zákoníku).⁶⁸

⁶⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 – 645)*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 205.

4.5.2 Zásah do integrity nezletilého

V ustanovení § 100 občanský zákoník předjímá situaci, podle níž má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti, a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. To platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná. V opačném případě, nesouhlasu zákonného zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené výše, ač si její tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu. V tomto případě je okruh osob oprávněných podat návrh na zahájení řízení rozšířen, protože nezletilec popřípadě osoba s omezenou svéprávností často ze strachu z reakce svých zákonných zástupců či opatrovníků návrh na zahájení řízení nepodá.⁶⁹

4.5.3 Zásah do integrity člověka neschopného úsudku

V případě provádění zásahu do integrity člověka neschopného úsudku je nejprve na místě rozlišit o jaký zákrok se jedná. Pokud se jedná o zákrok zanechávající trvalé, neodvratitelné a vážné následky nebo představují vážné nebezpečí pro život a zdraví je nutné postupovat podle ZŘS. Pakliže se jedná o ostatní zásahy, které jsou k přímému prospěchu dotčeného, postačí informovaný souhlas zákonného zástupce dotčeného podle § 98 OZ. A posledním případem jsou zákroky prováděné ve stavu nouze podle §99 OZ, ke kterým není třeba žádného souhlasu.

Ustanovení § 101 reaguje na situaci, kdy dotčený člověk není způsobilý udělit informovaný souhlas a zároveň jeho rozumové a volní schopnosti jsou narušeny takovým způsobem, že není schopen vůbec učinit o svém zdravotním stavu úsudek (např. z důvodu těžké duševní nemoci, stavu bezvědomí, velmi nízkého věku apod.). Tento stav je nutno posoudit po odborné zdravotní stránce vzhledem ke konkrétním okolnostem věci.⁷⁰

Soud je v každém případě povinen předtím, než souhlas případně udělí, dotčenou osobu „zhlédnout“, a tak si ověřit potřebné relevantní informace pro rozhodování. Je-li dotčený člověk schopen vyjádřit svůj názor,

⁶⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 87.

⁷⁰ LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 576 a násl.

což je pravidlem v případech aplikace § 100, a což naopak pravidlem v tomto případě není, musí mu k tomu soud vytvořit prostor a vzít v úvahu jeho vyjádření.

Je podstatné, aby zhlédnutí dotčené osoby nebylo pouhou formalitou, nýbrž součástí „plného uznávání její osobnosti“. Pokud jde o děti, vyplývá nutnost zjištění stanoviska dotčeného dítěte i z čl. 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte, podle něhož má dítě právo být slyšeno v každém soudním řízení, jež se ho týká, tedy i v řízení vedoucím k souhlasu se zásahem do integrity.⁷¹

4.5.4 Místní příslušnost

ZŘS pak zmíněnou hmotněprávní úpravu obsaženou v občanském zákoníku doplňuje pouze jedním zvláštním ustanovením, upravujícím místní příslušnost, totiž § 65, podle něž je pro řízení příslušný obecný soud toho, do jehož integrity má být zasaženo. V ostatních ohledech se v řízení bude postupovat dle obecné části ZŘS subsidiárně dle OSŘ.

4.6 Řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb

Řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb řadíme mezi tzv. detenční řízení. Před účinností ZŘS upravoval český právní řád pouze dva typy detenčního řízení. Klasické detenční řízení, původně obsažené v § 191a až 191h OSŘ, nyní zakotvené v § 75 a násl. ZŘS a zjednodušené detenční řízení zavedené zákonem č. 404/2012 Sb., kterým se mění OSŘ, jež bylo bez obsahových změn převzato do § 83 ZŘS (původně § 191h OSŘ).

Obě tato řízení dopadají na situace, kdy došlo k nedobrovolnému převzetí člověka do zdravotního ústavu, jehož činnost se řídí zákonem o zdravotních službách, přičemž nedobrovolným převzetím se rozumí situace, kdy osoba s převzetím nevyslovila souhlas, či souhlas byl vysloven opatrovníkem této osoby. S ohledem na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva⁷² ze které vyplývá, že čl. 5 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod dopadá rovněž na situace, kdy došlo k zásahu do osobní

⁷¹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 – 645)*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 202.

⁷² především na judikaturu ESLP vyjadřující se o otázce omezení svobody v zařízení sociální péče (*Stanev proti Bulharsku*, č. 36760/06, *D. D. proti Litvě*, č. 13469/06 aj.).

svobody nedobrovolným převzetím člověka do zařízení sociálních služeb, zákonodárce přijal novou procesní úpravu detenčního řízení zaměřenou na ochranu osobní svobody osob umístěných v zařízení sociálních služeb.⁷³

Tato nová právní úprava musela být poměrně záhy novelizována⁷⁴ zákonem, dle jehož důvodové zprávy bylo shledáno, že ačkoli čl. 5 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod i článek 14 Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením vyžadují, aby podmínky, za nichž může dojít k omezení osobní svobody člověka, byly v zákoně jasným a předvídatelným způsobem definovány, tehdejší ustanovení občanského zákoníku (např. § 466, 467 či 469), zákona o zvláštních řízeních soudních (§ 84) ani zákona o sociálních službách takovou úpravu neobsahovaly.⁷⁵

Zmíněnou novelou č. 189/2016 Sb. byly v zákoně o sociálních službách⁷⁶ jasně definovány podmínky, za jakých může opatrovník, zákonný zástupce nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností uzavření nebo změnit smlouvu o poskytování pobytových sociálních služeb za osobu, která není schopna sama jednat a zároveň s uzavřením neprojevila souhlas, a dále oznamovací povinnost poskytovatele sociálních služeb o podezření na nepřijatelnost držení osoby v zařízení sociálních služeb a evidenční povinnost osob, kterým poskytuje pobytovou sociální službu na základě smlouvy uzavřené podle § 91a, a o případech uvedených v § 91b odst. 1.

V ZŘS pak zmíněnou novelou přibyly k dosavadní velmi strohé úpravě obsažené v §84 (zmiňuje pouze zvláštní úpravu účastenství) další ustanovení, která již uspokojivým způsobem upravují do značné míry speciální postup soudu v tomto řízení.

4.6.1 Účastníci

Účastenství je v tomto řízení upraveno speciálně. Ustanovení § 84 ZŘS nám sděluje, že účastníkem je také opatrovník člověka, o jehož držení v

⁷³ PODRAZIL, Petr. Detence člověka v zařízení sociálních služeb, *Právní rozhledy*, 2014, č. 15-16, s. 535.

⁷⁴ zákonem č. 189/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 189/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁶ zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

zařízení sociálních služeb má být v řízení jednáno, a poskytovatel sociálních služeb. Výraz „také“ indikuje skutečnost, že kromě opatrovníka a poskytovatele sociálních služeb jsou účastníky řízení ještě další osoby. Ve spojení s obecnou úpravou účastenství (§ 6 ZŘS) a ustanovením § 84a ZŘS lze dovodit, že jimi mohou být také člověk, o jehož držení v zařízení sociálních služeb má být v řízení jednáno a jeho zákonný zástupce.

4.6.2 Zahájení a průběh řízení

Podmětem k zahájení řízení může být, jak oznámení poskytovatele sociálních služeb, který je zároveň povinen, tak učinit, ale také kdokoliv jiný. Toto řízení tedy bude zahajováno primárně usnesením soudu. Až pro případ, že poskytovatel pobytové sociální služby takové oznámení neučiní (dle zákona o sociálních službách je povinen tak učinit do 24 hodin) ustanovení § 84a odst. 1 umožňuje umístěnému člověku nebo jeho zákonnému zástupci podat návrh na zahájení řízení. Zákon o sociálních službách též stanoví povinnost informovat o učiněném oznámení toho, kdo za osobu uzavřel smlouvu o poskytování pobytové sociální služby. A to bez zbytečného odkladu.

V tomto typu řízení je akcentovaný zájem na ochraně osoby, o jejímž držení v zařízení sociálních služeb má být v řízení jednáno, a zákon tudíž stanoví, v ustanovení § 84a odst. 2 ZŘS, že soud je povinen projednat a rozhodnout věc v poměrně krátké lhůtě, tj. do 45 dnů od zahájení řízení.

Pokud soud v průběhu řízení dospěje k závěru, že nejsou naplněny podmínky pro poskytování tzv. pobytové sociální služby bez souhlasu podle zvláštního předpisu⁷⁷, rozhodne o nepřipustnosti dalšího držení člověka v zařízení pobytové sociální služby. Pakliže soud vysloví rozhodnutí o nepřipustnosti dalšího držení člověka v zařízení sociálních služeb, stanoví zákon v ustanovení § 84a odst. 5 lhůtu 24 hodin, během níž soud doručí toto rozhodnutí umístěnému člověku, dále jeho zástupci, opatrovníkovi pro řízení, poskytovateli sociálních služeb, Ministerstvu práce a sociálních věcí, soudu

⁷⁷ K těmto podmínkám stanoví zákon č. č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 91a odst. 1 tolik, že *opatrovník nebo obecní úřad obce s rozšířenou působností, postupuje-li podle § 91 odst. 6, může za osobu, která s uzavřením smlouvy o poskytování pobytové sociální služby v zařízení sociálních služeb neprojevila souhlas, uzavřít takovou smlouvu a její změny pouze v případě, že a) neposkytnutí okamžité pomoci při řešení nepříznivé sociální situace by v důsledku oslabení nebo ztráty schopnosti z důvodu nepříznivého zdravotního stavu způsobeného duševní poruchou ohrozilo její život nebo by jí hrozilo vážné poškození zdraví anebo by totéž hrozilo osobám v jejím okolí a b) nezbytnou podporu a pomoc jí nelze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením.*

příslušnému pro řízení ve věcech opatrovnictví člověka a obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož obvodu má tento člověk místo trvalého nebo hlášeného pobytu.

Pakliže ovšem soud rozhodne opačně, totiž že držení člověka v zařízení sociálních služeb je přípustné, lze dle ustanovení § 84b ZŘS řízení ze stejných důvodů zahájit až po uplynutí 30 dnů od právní moci rozhodnutí, kterým byla vyslovena přípustnost. Obdobný režim nastane, pakliže soud vydá rozhodnutí, kterým řízení zastaví.

Dokazování je sice ovládáno zásadou vyšetřovací, ale § 84a odst. 4 přesto poskytuje demonstrativní výčet vhodných důkazních prostředků. Patří mezi ně zejména výslech umístěného člověka, ošetřujícího lékaře, zaměstnanců zařízení sociálních služeb, kteří poskytují sociální služby umístěnému člověku, a další osoby, o jejichž vyslechnutí člověk, o jehož držení v zařízení sociálních služeb má být rozhodnuto, požádá, dále písemné zprávy (obsahem jsou zejména informace o podmínkách a okolnostech držení v zařízení sociálních služeb, včetně hodnocení, zda nezbytnou péči o člověka lze zajistit mírnějším a méně omezujícím opatřením) osob vykonávajících odbornou činnost v sociálních službách a jeli to nezbytné vyjádření dalších odborníků.

Rozhodl-li soud kladně, tj. že vyslovil nepřípustnost držení v zařízení sociálních služeb, je povinen do 3 měsíců přezkoumat, zda opatrovník učinil kroky k nápravě, a to i opakovaně, pokud k nápravě nedošlo. V této souvislosti soud vychází zejména z názoru člověka, o jehož nepřípustném držení v zařízení sociálních služeb bylo rozhodnuto.⁷⁸

4.7 Řízení ve věcech svěřenského fondu

4.7.1 Hmotněprávní podstata svěřenského fondu

Pojem svěřenského fondu představuje nový institut, který nalezneme v ustanoveních § 1448 až 1474 občanského zákoníku. Institut svěřenského fondu nemá v českém právním řádu obdoby, z hlediska vývoje se však jedná spíše o staronový instrument. S ohledem na historii kontinentální Evropy je svěřenství spjato s fideikomismem a v angloamerickém prostředí s trustem.⁷⁹

⁷⁸ § 48 odst. 2 ZŘS.

⁷⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 109.

Svěřenský fond představuje účelově osamostatněný majetek bez právní osobnosti. Zakladatel svěřenského fondu vyčlení určitou část ze svého majetku ve prospěch určité osoby (obmyšleného) nebo k nějakému účelu. Tento majetek svěří do správy svěřenskému správci, který na účet fondu vykonává vlastnická práva k majetku ve svěřenském fondu vlastním jménem. Vyčleněním majetku přestává být zakladatel vlastníkem, přičemž vlastnického práva nenabývá ani správce svěřenského fondu ani obmyšlený. Vyčleněný majetek je tak v podstatě vlastnictvím nikoho.⁸⁰

4.7.2 Typy řízení

V případě svěřenských fondů je nutné odlišit dvojí řízení:

1. řízení, které se týká vnitřních poměrů svěřenského fondu,
2. řízení s třetími osobami, tedy vně svěřenského fondu.

V případě druhém je subjektem, s kterým třetí osoby vstupují do procesněprávního vztahu, zpravidla svěřenský správce, neboť je oprávněn vykonávat vlastnické právo k majetku ve svěřenském fondu. Na tato řízení s ohledem na

Z pohledu hmotného práva lze rozdělit jednotlivé typy řízení, týkající se vnitřních poměrů svěřenského fondu, do následujících kategorií:

1. řízení o jmenování osob spjatých se svěřenským fondem,
2. řízení vedené proti svěřenskému správci, resp. svěřenským správcům,
3. řízení proti obmyšlenému,
4. řízení o vyžádání stanoviska k otázkám fungování svěřenského fondu,
5. řízení ve věci nefunkčního svěřenského fondu,
6. řízení o převodu majetku veřejně prospěšného svěřenského fondu do jiného svěřenského fondu, nebo vlastnictví právnické osoby.

Výše uvedené typy řízení, jež vyplývají ze zvláštní úpravy svěřenského fondu, příp. správy cizího majetku, lze podřadit mezi řízení ve věcech svěřenského fondu.⁸¹

4.7.3 Zahájení a průběh řízení

V řízení ve věcech svěřenského fondu podle ZŘS se uplatní princip limitované soudní ingerence, neboť řízení je dle § 96 zahajováno výhradně na

⁸⁰ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, e-kniha s. 287 a nás.

⁸¹ STŘELEČEK, Tomáš. Procesní postavení svěřenského fondu, *Právní rozhledy*, 2016, č. 18, s. 619.

návrh, což ostatně vyplývá i z hmotněprávních ustanovení týkajících se svěřenského fondu. S ohledem na právní povahu svěřenského fondu (není právnickou osobou a tedy nemá žádné sídlo) ZŘS zakládá odchylku od obecné zásady pro místní příslušnost. Místně příslušným je v řízení ve věcech svěřenského fondu obecný soud svěřenského správce. V případě, že jej svěřenský fond nemá, je příslušný poslední obecný soud zakladatele svěřenského fondu.

Účastníkem řízení je vždy návrhovátelem (řízení je možné zahájit pouze na návrh) a dále osoby, které jsou úzce spjaty se svěřenským fondem uvedené v § 95 ZŘS, těmi jsou svěřenský správce, zakladatel, obmyšlený a osoba, která má právo dohledu nad správou svěřenského fondu.

Pro případy, kdy soud neprovádí dokazování nemusí nařizovat jednání, přičemž dokazování neprovádí, zejména vyplývají-li rozhodné skutečnosti z listin, které se staly součástí spisu. I v tomto řízení se uplatní zásada vyšetřovací.⁸²

4.8 Řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry

Zvláštní řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry vzniklo za účelem posílení ochrany práv akcionářů zasažených potupem nuceného přechodu účastnických cenných papírů.

Předmětné řízení je svou povahou specifické tím, že je podmíněno konáním jiného, svou povahou sporného řízení, které bývá v praxi označováno jako tzv. řízení o dorovnání protiplnění. Hmotněprávní základem obou řízení je § 375 a násl. zákona o obchodních korporacích.⁸³

4.8.1 Nucený přechod účastnických cenných papírů

Právní úprava akciové společnosti v zákoně o obchodních korporacích obsahuje v rámci vymezení práv a povinností akcionáře (ustanovení § 375 až

⁸² SVOBODA, K., TLÁŠKOVÁ, Š., VLÁČIL, D., LEVÝ, J., HRMADA, M. a kol.: *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 183.

⁸³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 176.

395 zákona) institut nuceného přechodu účastnických cenných papírů (tzv. *squeeze-out*).

Nucené vytlačení minoritních akcionářů ze společnosti dnes již představuje poměrně běžný institut práva akciových společností, kompensující narůstající ochranu práv minoritních akcionářů. Nucené vytlačení minoritních akcionářů představuje závažný zásah do jejich právního postavení. O to více by ovšem měl zákonodárce dbát na ochranu jejich oprávněných zájmů.⁸⁴

Problematika *squeeze-out(u)* v sobě nese dotčení ústavně zaručených práv vytěšňovaných akcionářů. Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 56/05 poté dovodil její soulad s ústavním pořádkem. Ústavní soud v daném nálezu nicméně konstatoval, že se jedná o právní úpravu, která může vyvolávat pochybnosti ústavního rázu, a proto je třeba ji vždy aplikovat v intencích ústavně konformního výkladu.⁸⁵

Institut tzv. *squeeze-out(u)* se zakládá na právu akcionáře, který ve společnosti vlastní akcie, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota činí alespoň 90% základního kapitálu společnosti, na něž byly vydány akcie s hlasovacími právy, a s nimiž je spojen alespoň 90% podíl na hlasovacích právech ve společnosti (hlavní akcionář), požadovat svolání valné hromady představenstvem k rozhodnutí o přechodu všech ostatních účastnických cenných papírů na jeho osobu.

Jinak řečeno, musí se jednat o případ, kdy jeden akcionář drží ve svých rukou naprostou většinu akcií společnosti, a chce proto tento stav řešit tím, že se stane akcionářem jediným, kterému budou výlučně náležet veškerá práva (zisk, řízení společnosti apod.) plynoucí z účasti v akciové společnosti. K vytěšnění akcionářů se tak nelze uchýlit tehdy, pokud by akcie v hodnotě 90% základního kapitálu společnosti měly ve vlastnictví v souhrnu například akcionáři tři, kteří by usilovali o to, aby v korporaci zůstali sami a vyloučili z vlivu na její chod další osoby. Takový postup by byl nezákonný.⁸⁶

⁸⁴ JOSKOVÁ, Lucie, PELIKÁN, Robert. *Squeeze-out po česku*, *Právní zpravodaj*, 2015, č. 6, s. 6.

⁸⁵ Nález Ústavního soudu, ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/05

⁸⁶ BÍLKOVÁ, Jana. *Squeeze-out a legitimní očekávání*, *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 5, s. 142.

4.8.2 Řízení o dorovnání protiplnění

Jelikož není nepřiměřenost poskytnutého protiplnění důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady o nuceném přechodu účastnických cenných papírů, ani pro zamítnutí návrhu na zápis usnesení o nuceném přechodu do obchodního rejstříku, tzv. vytěsněným akcionářům nezbývá jiné možnosti než podat návrh soudu na přezkum výše poskytnutého protiplnění, jež mu bylo hlavním akcionářem poskytnuto za nucený přechod. Totot řízení je sporným řízením a je vdeno dle OSŘ. Rozhodnutí vydané v tomto řízení, jímž je uloženo hlavnímu akcionáři, ab do úschovy složil dorovnání vůči všem dosavadním vlastníkům účastnických cenných papírů, ja základní podmínkou pro konání řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry.⁸⁷

4.8.3 Řízení o zákazu výkonu práv

Zákon o zvláštních řízeních soudních tak v rámci § 359 až 366 zavádí nové řízení o zákazu výkonu vlastnických práv spojených s účastnickými cennými papíry, které je svým charakterem řízením vykonávacím (exekučním), protože jeho účelem je vynucení povinnosti hlavního akcionáře splnit povinnost uloženou v soudním rozhodnutí poskytnout dosavadním akcionářům nebo oprávněným osobám jiným než uvedeným v soudním rozhodnutí odpovídající plnění.

Jak již vyplívá z výše uvedeného, toto řízení je výhradě návrhové. Účastníky řízení jsou dle § 361 ZŘS navrhopatel, hlavní akcionář a akciová společnost.

Soud při rozhodování vychází zejména z listin (př. pravomocné rozhodnutí o uložení protiplnění) a dalších důkazů, které předloží navrhopatel. Výslech účastníků není nutný. Vzhledem ke tomu, že soud je povinen o návrhu rozhodnout do 7 dnů, je výslech účastníků zároveň prakticky nemožný. V tomto řízení se neuplatní zásada vyšetřovací. Ustanvení § 363 stanoví, že jednání není třeba nařizovat, které není též

⁸⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 177.

prakticky možné provést s ohledem na krátkou dobu stanovenou pro rozhodnutí.⁸⁸

Rozhodnutí o zákazu výkonu všech práv spojených s účastnickými cennými papíry vydanými akciovou společností, je přitom z časového hlediska účinné až do doby, kdy dotčený hlavní akcionář povinnost poskytnout dorovnání splní, a to nejen vůči navrhovateli, ale vůči všem dosavadním vlastníkům účastnických cenných papírů do povinné úschovy.

S ohledem na újmu, kterou zákaz výkonu práv zejména na straně hlavního akcionáře představuje (hlavní akcionář se během nuceného odkupu akcií stává výlučným akcionářem), je takovýto nepřímý exekuční prostředek pro navrhovatele značně efektivním nástrojem jeho právní ochrany.⁸⁹

4.10 Řízení ve statusových věcech manželských

Ustanovení § 371 ZŘS vyjmenovává řízení, která tento zákon pokládá za „statusové věci manželské“. Z daného ustanovení vyplývá, že ostatní řízení týkající se záležitostí manželů (např. řízení o vypořádání společného jmění manželů nebo řízení o zrušení nebo zúžení společného jmění manželů) nejsou řízeními, která by probíhala v „nesporném“ režimu zákona o zvláštních řízeních soudních.⁹⁰ Řízení ve statusových věcech manželských jsou řízení bezprostředně související s potvrzením osobního stavu dvou osob. Tyto osoby učinily kroky směřující k uzavření manželství, avšak jsou zde pochybnosti o samotné existenci či platnosti jejich svazku, případně jsou zde důvody pro to, aby jejich manželství bylo ukončeno. Tato řízení můžeme s ohledem na předmět rozdělit na řízení zabývající se otázkami souvisejícími s uzavřením manželství, jimiž jsou řízení o určení, zda tu manželství je či není a řízení o neplatnost manželství a řízení, které se týká zrušení manželství, jež platně vzniklo, tj. řízení o rozvod manželství.⁹¹

ZŘS pro výše zmíněná řízení ve statusových věcech manželských stanoví, že soud rozhoduje ve věci samé výhradně rozsudkem.

⁸⁸ JIRSA, Jaromír. Průběh zvláštních řízení soudních, *Soudce*, 2014, č. 4, s. 742 a násl.

⁸⁹ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 674-675.

⁹⁰ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 703.

⁹¹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 176.

4.10.1 Řízení o určení, zda tu manželství je či není

Řízení o určení, zda tu manželství je či není, dříve označované jako řízení o neexistenci manželství, představuje procesní reflexi § 677 ObčZ. V souladu s výše uvedenou právní normou „*manželství nezvnikne, pokud alespoň u jedné z osob, které hodlaly uzavřít manželství, nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu nebo v souvislosti s ním splněny takové náležitosti, na jejichž splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně trvat*“.⁹² V případě církevního šnatku dle § 677 odst. 2 OZ jsou těmito náležitostmi uzavření před orgánem oprávněné církve a osvědčení matričního úřadu, mezi jehož vydáním a sňatkem uplynula doba nejvýše šesti měsíců.⁹³

Hmotněprávním základem pro řízení o určení, zda tu manželství je či není, je ustanovení § 678 občanského zákoníku, které stanoví, že soud může rozhodovat o zdánlivém manželství i bez návrhu.

Řízení o určení, zda tu manželství je či není, je svou povahou nesporné. Ta je dána částečným beznávrhovým charakterem řízení a zásadou vyšetřovací. Fakt, že mezi účastníky budou existovat sporné otázky týkající se předmětu řízení, nelze vyloučit. Tyto sporné otázky na povaze řízení nic nemění. Na výsledku je dán veřejný zájem seznatelný z oficiózní povahy řízení.⁹⁴

4.10.1.1 Průběh řízení

K řízení je dle § 3 odst. 1 ZŘS věcně příslušný soud okresní. Místně příslušný je dle § 373 ZŘS soud, v jehož obvodu mají nebo měli manželé poslední společné bydliště v České republice a bydlí-li v obvodu tohoto soudu alespoň jeden z manželů. V případě, že takového soudu není, je příslušný obecný soud manžela, který nepodal návrh na zahájení řízení, a není-li ani takového soudu, obecný soud manžela, který podal návrh na zahájení řízení.

Způsob zahájení řízení vyplývá ze samotné hmotněprávní normy, § 678 OZ. Soud může určit, že manželství není, i bez návrhu. Výkladem a contrario pak lze dovodit, že řízení o určení, zda tu manželství je, lze zahájit

⁹² § 677 ObčZ.

⁹³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 177.

⁹⁴ Tamtéž, s. 178.

pouze na návrh. V případě zahájení řízení návrhem, jsou aktivně legitimováni jak manželé, tak i každá jiná osoba, která má na věci právní zájem.⁹⁵

Úpravu účastenství nalezneme v § 6 odst. 2 a § 375 ZŘS. V souladu s touto definicí jsou účastníky řízení manželé. Dále ZŘS v § 376 odst. 1 a 2 upravuje odchylku pro toto řízení v podobě možnosti nahrazení zemřelého účastníka řízení (manžela) pro tento případ jmenovaným opatrovníkem zemřelého manžela, případně jeho potomky.

Jde-li o dokazování, použije se zásada vyšetřovací. Řízení probíhá obligatorně s jednáním. V případě nedostavení se bez řádné a včasné omluvy navrhovatele, soud řízení dle § 379 ZŘS zastaví, ledaže jsou dány důvody k tomu, aby soud vedl řízení i bez návrhu. V průběhu řízení jsou vyslechnuti účastníci řízení, poté jsou soudem provedeny další důkazní prostředky, které jsou třeba k řádnému zjištění skutkového stavu.

Použití mimořádných opravných prostředků, tj. žaloba na obnovu řízení, žaloba pro zmatečnost a dovolání, je pro rozhodnutí o určení, zda tu manželství je či není z důvodu právní jistoty nepřipustné.

Ve vazbě na narození dítěte do zdánlivého manželství je v ZŘS zakotveno zvláštní ustanovení, dle kterého neprodleně poté, co soud pravomocně vysloví, že manželství tu není, předá věc příslušnému soudu, který rozhodne o otcovství ke společnému dítěti a o úpravě práv a povinností k tomuto společnému dítěti, které není plně svéprávné. Přínos tohoto nového ustanovení je spatřován v urychlení následného řízení o otcovství ke společnému dítěti, které je díky povinnosti neprodleného předání (soud který rozhodl o zdánlivosti manželství, nemusí vždy být příslušný k rozhodnutí o otcovství a k úpravě práv a povinností k tomuto dítěti) soudu, který tak zahájí řízení z moci úřední bez prodlev. Před tímto rozhodnutím o zdánlivosti manželství na toto dítě dopadala první domněnka otcovství dle § 776 OZ, po rozhodnutí o tom, že manželství zde není, se však ocitají v právní nejistotě.⁹⁶

Jak již bylo výše zmíněno, ve věci samé se v řízení o určení, zda tu manželství je či není, rozhoduje zásadně rozsudkem. Výrok rozsudku v tomto řízení má vždy deklaratorní povahu, neboť konstatuje, zda tu předmětné manželství již bylo nebo nikdy nebylo.

⁹⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 178.

⁹⁶ Tamtéž, s. 180.

4.10.2. Řízení o neplatnost manželství

Procesní úprava řízení o neplatnost manželství reflektuje hmotněprávní úpravu obsaženou v § 680 až 685 OZ.

Místní příslušnost k vedení řízení je pro řízení o neplatnost manželství a řízení o určení zda tu manželství je či není úpravou společnou, což platí i pro věcnou příslušnost vzhledem k tomu, že se na tato řízení aplikuje obecné ustanovení věcné příslušnosti okresního soudu.

Pro určení způsobu zahájení řízení (pouze na návrh, i bez návrhu) a následného vedení řízení (zásada vyšetřovací, projednací) je nutné nejprve stanovit důvody pro které, má být manželství prohlášeno za neplatné, zda má být prohlášeno za neplatné z důvodu vad ve sňatečném projevu vůle nebo z důvodu existence zákonné překážky manželství.

4.10.2.1 Průběh řízení o neplatnost manželství z důvodu vad ve sňatečném projevu vůle

Jestliže je důvodem, pro který lze manželství prohlásit za neplatné, projev vůle o vstupu do manželství, který byl učiněný pod nátlakem spočívajícím v užití nebo pod pohružkou násilí, nebo byl učiněn v důsledku omylu o totožnosti snoubence nebo povaze sňatečného právního jednání, je možné zahájit řízení pouze na návrh, ke kterému je aktivně legitimován pouze manžel. Pro případ smrti jednoho z manželů ještě před vydáním rozhodnutím OZ stanoví, že soud rozhodne i v případě zániku manželství smrtí manžela, avšak s tou podmínkou, že jedná-li se o smrt manžela, který návrh podal, musí jeho potomci sami, do jednoho roku od smrti manžela, navrhnout soudu, aby prohlásil manželství za neplatné. Pro tento případ jsou tedy oprávněni podat návrh na zahájení řízení i potomci manžela, který před svou smrtí takový návrh podal. Podá-li takový návrh na zahájení řízení osoba odlišná od manžela, popřípadě potomka soud návrh bez jednání odmítne.

Jak již vyplývá z výše uvedeného, v tomto případě se jedná o výhradně návrhové řízení, přičemž návrh na zahájení řízení je oprávněn podat pouze manžel. Z důvodové zprávy k OZ dále plyne omezení, že ten, kdo se provinil (např. použitím násilí), se nemůže závady sám (ve svůj prospěch) dovolávat. Návrh na zahájení řízení tak může podat pouze druhý manžel, který je navíc dle § 684 OZ omezen subjektivní lhůtou 1 roku od okamžiku, kdy mohl vzhledem k okolnostem nejdříve návrh podat, popřípadě kdy se

dozvěděl o pravém stavu věci.⁹⁷ S ohledem na subjektivní povahu okolností způsobujících neplatnost manželství, je prokázání skutečností odůvodňujících rozhodnutí o neplatnosti manželství ponecháno jen na účastnících řízení.⁹⁸ Řízení je tedy ovládáno zásadou projednací, ustanovení § 20 odst. 1, § 21 a 28 obecné části ZŘS se nepoužijí. Soud může provést jiné než účastníky navržené důkazy, pouze za podmínek, které platí pro dokazování ve sporných řízeních, tedy jsou-li potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají-li z obsahu spisu, avšak s tou výjimkou, že soud může z vlastní iniciativy zjišťovat ty skutečnosti, které by zakládaly důvod neplatnosti manželství, pro který by mohlo být prohlášeno za neplatné i bez návrhu. Stejným způsobem soud postupuje i v odvolacím řízení. Pro odvolací řízení platí princip neúplné apelace s výhradou možnosti vyšetřovat důvody, pro nejjž by mohlo manželství být prohlášeno za neplatné nebo neexistentní i bez návrhu.⁹⁹

4.10.2.2 Průběh řízení o neplatnost manželství z důvodu existence zákonné překážky manželství

Dalším důvodem, pro který může být manželství prohlášeno za neplatné je jeho uzavření, přestože tomu bránila zákonná překážka¹⁰⁰ (výjma překážky omezené svéprávnosti). Pro tento důvod může podat návrh na zahájení řízení každý, kdo na tom má právní zájem.

Ze zákonných překážek manželství zákonodárce vybral, s ohledem na veřejný pořádek a také trestnost nezákonných poměrů, dvě nejzávažnější, pro které soud prohlásí manželství za neplatné i bez návrhu.¹⁰¹

Došlo-li k nápravě překážky, manželství následně nelze prohlásit za neplatné. Z tohoto důvodu nelze nikdy prohlásit za neplatné manželství, které vzniklo za existence vztahu závislosti podle §675 OZ, neboť k zániku vztahu závislosti dochází v okamžiku, kdy je manželství uzavřeno. Nápravou

⁹⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 72.

⁹⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 184.

⁹⁹ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 643.

¹⁰⁰ občanský zákoník zavádí zákonné překážky manželství v (§ 672 až 676), kterými jsou nesvéprávnost nezletilého, omezená svéprávnost zletilého, dříve uzavřené manželství, příbuzenství, poručenství, pěstounství a svěřenectví

¹⁰¹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 73.

překážky je též zrušení omezení svéprávnosti, dosažení zletilosti, zrušení příbuzenského vztahu (př. zrušení osvojení) nebo zánik bigamického svazku. Též není možné prohlásit za neplatné manželství uzavřené nezletilým nebo osobou s omezenou svéprávností, pokud bylo počato dítě, které se narodilo živé.

Účastníky řízení jsou manželé a osoba, která má právní zájem na prohlášení manželství za neplatné, pokud bylo řízení zahájeno na návrh této osoby.

V případě řízení o neplatnost manželství z důvodu existence zákonné překážky manželství se použije zásada vyšetřovací, tedy soud provede i jiné důkazy potřebné ke zjištění skutkového stavu, než byly účastníky navrhovány.¹⁰² a v odvolacím řízení se uplatní princip úplné apelace.¹⁰³

4.10.3. Řízení o rozvod manželství

Rozvod manželství představuje možnost jeho zániku za života obou manželů. Další možností zániku manželství vedle rozvodu představuje změna pohlaví dle § 29 ObčZ. V současnosti je hmotněprávní úprava a regulace rozvodu manželství obsažena v § 755 až § 756 OZ.

Rozvod manželství je dlouhodobě zakotvený způsob zániku manželství. Tato koncepce, jakož i procesní postup jeho dosažení se v rámci historického vývoje právní úpravy postupně měnily. Hluboký, trvalý a nenapravitelný rozvrat manželství představuje jediný důvod rozvodu manželství za naplnění. Předpokladem rozvodu je pravomocné rozhodnutí soudu o úpravě poměrů nezletilých dětí manželů pro dobu po rozvodu.¹⁰⁴

I když se v tomto řízení uplatní některé zásady vlastní nespornému řízení, nadále je toto řízení svou podstatou spíše sporné. Ostatně důvodová zpráva k ZŘS uvádí, že toto řízení je zařazeno do ZŘS krom jiného i za účelem přehlednosti (OSŘ již nadále nebude obsahovat řadu výjimek z obecných pravidel, které se v těchto řízeních uplatňují) a obsažení všech řízení týkajících se rodinného práva do jednoho právního předpisu.¹⁰⁵

¹⁰² viz výše ustanovení § 21 zákona o zvláštních řízeních soudních.

¹⁰³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 181-183.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 186.

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 8.

Jediným zákonným důvodem rozvodu je nadále hluboky, trvalý a nenapravitelný rozvrat manželství, přičemž nelze očekávat jeho obnovení.

Pouze soud je orgánem výlučně oprávněným pro posouzení, zda k rozvratu manželství došlo, a zároveň jako jediný může rozvod manželství vyslovit. Vedle rozvratu samotného musí soud zkoumat také jeho příčiny.¹⁰⁶ V hmotněprávní rovině přitom rozlišujeme v zásadě dvě varianty rozvodu, a to jednak situaci, kdy jsou zjišťovány příčiny rozvratu manželství a jednak situaci, kdy příčiny rozvratu zjišťovány nejsou.¹⁰⁷ Pokud v průběhu řízení manželé naplní podmínky § 757 ObčZ, pak tuto povinnost nemá. Aplikací praxí, laickou veřejností označován jako nesporný rozvod, rozvod dohodou či rozvod smluvený.¹⁰⁸

Koncepce právní úpravy dle důvodové zprávy umožňuje překlápění řízení o rozvod manželství z režimu rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu, který je považován za obdobu řízení nesporného, do režimu zjišťování příčin rozvratu, řídicí se občanským soudním řádem s procesními odchylkami, které jsou soustředěny v obecné i zvláštní části ZŘS.¹⁰⁹

V řízení o rozvod manželství je předmětem dokazování pouze rozvrat manželství, tj. soud nezjišťuje jeho příčiny, pokud dojde k naplnění několika předpokladů, stanovených v § 757 OZ.¹¹⁰ Pakliže nejsou naplněny předpoklady v řízení o rozvod manželství, soud zjišťuje jak rozvrat, tak dále jeho příčiny. Řízení o rozvod manželství je řízením převažující sporné povahy, která je dána zejména jeho ryze návrhovým charakterem a projednací zásadou, která ovládá dokazování relevantních skutečností. Sporný charakter nelze přisuzovat postavení účastníků řízení. Tito účastníci zpravidla nejsou v kontradiktorní pozici. O náhradě nákladů řízení nelze hovořit jako o odpovědnosti za výsledek řízení. Rozhodnutí má konstitutivní účinek typický pro nesporné soudnictví. Účastníci nemohou v řízení dosáhnout smíru, neboť vůle účastníků je potlačena autorativním

¹⁰⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 186.

¹⁰⁷ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, Praktický komentář, 2015, s. 666.

¹⁰⁸ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 186.

¹⁰⁹ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 657.

¹¹⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 186.

rozhodnutím soudu, kdy je tedy nezbytností získat pro rozvod soudní rozsudek.¹¹¹ Prakticky vyloučeno je tedy uplatnění ustanovení o smírném řešení a dohodě o předmětu řízení. Alternativu ke smírnému řešení nabízí společný návrh na rozvod manželství.¹¹²

Nová právní úprava rozvodového řízení odpovídá nejenom procesním zvláštnostem tohoto řízení, ale rovněž i z psychologického hlediska více snaze o co nejrychlejší řešení konfliktu mezi manžely. Úprava obsažená jak v hmotném právu, tak i v právu procesním by měla odpovídat pojetí rozvodu manželství, jakožto legitimním řešení sporu mezi manžely. Průběh rozvodového řízení se v mnoha případech promítá i do dalších porozvodových poměrů mezi bývalými manželi. Příkladem je především právní řešení vypořádání SJM, dále spory o změnu výživného či úpravu styku s nezletilým dítětem.¹¹³

Další podstatnou záležitostí je rovněž skutečnost, že rozvodové řízení může být zahájeno nejenom na návrh jednoho z manželů, ale rovněž i společným návrhem podle § 384 odst. 1 ZŘS.¹¹⁴ Navrhují-li strany řízení rozvod manželství bez zjišťování příčin rozvratu manželství, pak mluvíme o společném návrhu obou manželů. Předpokladem společného návrhu manželů je návrh rozvodu bez zjišťování příčin rozvratu manželství, tj. podle § 757 OZ).¹¹⁵

Na druhou stranu došlo i k určitému „zprísňení“ rozvodu, neboť ve smyslu § 389 ZŘS je zde obligatorní jednání ve věci v přítomnosti obou rozvádějících se manželů.¹¹⁶ Důvodem byl především nejednotný výklad aplikace ustanovení § 115a občanského soudního řádu, kdy nová úprava staví najisto, že řízení o rozvod manželství není možné vést bez nařízení jednání k projednání věci samé. Především s ohledem na společenský význam manželství jako institutu, soud je povinnen usilovat o smíření manželů a vést

¹¹¹ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 187.

¹¹² LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, Praktický komentář, 2015, s. 667.

¹¹³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 453.

¹¹⁴ *Tamtéž*, s. 454

¹¹⁵ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 658.

¹¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 454.

je k odstranění příčin rozvratu. Soud je tedy povinen účastníky předvolat k jednání a provést následně jejich výslechy.¹¹⁷ Od výslechu účastníků, což je zpravidla nejdůležitější důkaz o existenci rozvratu manželství, lze upustit pouze v případě, pokud by jeho provedení bylo spojeno s velkými obtížemi.¹¹⁸

I přes úpravu v ZŘS je rozvodové řízení i nadále řízením spíše sporným. Proto z hlediska dokazování platí totéž co v úpravě dokazování v občanském soudním řádu. Jak bylo výše zmíněno, na rozdíl od předchozí právní úpravy ZŘS ukládá soudu provést dvě nové povinnosti. Jedná se o povinnost nařídit ve věci jednání. Druhou povinností představuje povinnost vyslechnout účastníky při jednání.¹¹⁹

Proti rozsudku, kterým bylo vyhověno společnému návrhu na rozvod manželství, je dle §395 ZŘS odvolání nepřipustné. Z pohledu dřívější praxe byla obvyklá i situace, kdy jeden z manželů, ač se k návrhu připojil, podal proti rozsudku o rozvodu manželství odvolání. To ovšem dle nové úpravy už není možné.¹²⁰ Odvolání proti rozsudku je přípustné pouze tehdy, pokud soud návrh na rozvod zamítne nebo pokud rozhodl o rozvodu se zjišťováním příčin rozvratu. Odvolací řízení se pak řídí principem neúplné apelace.¹²¹ V případě zpětvzetí odvolání právní moc rozsudku o rozvodu nastává podle § 396 ZŘS dnem právní moci usnesení o zastavení odvolacího řízení.

Podání mimořádných opravných prostředků ohledně rozhodnutí o rozvodu manželství ZŘS nepřipouští.

4.11 Řízení ve statusových věcech partnerských

Institut registrovaného partnerství není upraven v OZ, ale v zákoně č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů. Tento postup vyčlenění úpravy registrovaného partnerství a jeho vydělení ve zvláštním předpisu neodpovídá smyslu rekonstrukce. Smyslem rekonstrukce

¹¹⁷ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 664.

¹¹⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 454

¹¹⁹ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 665.

¹²⁰ Tamtéž, s. 673.

bylo především její ucelená koncepce. V politických kruzích, ale panovaly obavy, že by v případném zařazení úpravy registrovaného partnerství do OZ způsobilo blokadu legislativního procesu OZ či ohrožení přijetí rekodifikace OZ jako celku.¹²²

V § 399 odst. 2 ZŘS je stanoveno, že pro řízení ve statusových věcech partnerských se přiměřeně použijí ustanovení o řízení ve statusových věcech manželských, přičemž odstavec 1 téhož paragrafu stanoví svým názvem totožné druhy statusových řízení, jako pro řízení ve statusových věcech manželských. Lze tedy usuzovat, že řízení ve statusových věcech partnerských představuje určitou derivaci řízení ve věcech manželských, což v podstatě znamená, že řízení ve věcech neplatnosti mají spíše nespornou povahu. Soud tato řízení může zahájit i bez návrhu, uplatní se zásada vyšetřovací a řízení o zrušení partnerství má převážně sporný charakter, lze jej zahájit pouze na návrh, navrhovatel pak nese břemeno tvrzení a prokazování skutečností, jež jsou důvodem zrušení partnerství.¹²³

Okolnosti, které vedou k výroku o neplatnosti nebo o neexistenci registrovaného partnerství, jakož i hmotněprávní podmínky, které představují důvod pro vyhovění návrhu na zrušení partnerství, jsou do jisté míry jiné než v případě institutu manželství. Z toho vyplývá, že ustanovení ZŘS, která jsou přizpůsobena hmotněprávní úpravě řízení o rozvod manželství, a tedy nikoliv úpravě registrovaného partnerství, lze využít jen přiměřeně.¹²⁴

Kupříkladu dle ustanovení § 5 zákona o registrovaném partnerství platí, že *partnerství nevznikne, jestliže prohlášení trpělo podstatnou vadou, spočívající zejména v nedostatku svobodného a úplného projevu vůle, nebo pokud bylo prohlášení učiněno v omylu týkajícím se právního úkonu vzniku partnerství. Partnerství nevznikne ani tehdy, jestliže ani jedna z osob, které prohlášení učinily, nebyla v té době občanem nebo pokud bylo partnerství uzavřeno na základě nepravdivých údajů, které některá z osob vstupujících do partnerství úmyslně uvedla v dokladech požadovaných k prohlášení.* Třebaže zákonný zákaz v § 4 odst. 2 týkající se občanství směřuje k § 6, tj. partnerství by mělo být neplatné, výslovná úprava v tomto ustanovení uvádí,

¹²² MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 677

¹²³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 192.

¹²⁴ Tamtéž.

že partnerství vůbec nevznikne, což představuje skutečnost nejednotného přístupu k pojmu neplatnost a neexistence partnerství.¹²⁵

Zatímco omyl ohledně podstaty partnerství vede k neexistujícímu svazku, tentýž omyl týkající se povahy sňatku obsažený v občanském zákoníku představuje vadu, pouze jako důvod pro vyslovení neplatnosti manželství. Dalším důvodem pro konstatování neexistence partnerství, kdy v případě manželství bychom mluvili o jeho neplatnosti, představuje vstup do partnerství pod nátlakem. Tato zjevná disproporce by měla být odstraněna budoucí novelizací zákona. Další možností jejího řešení by mohla být skutečně komplexní procesní úprava řízení ve statusových věcech partnerských, která bude respektovat nyní existující hmotněprávní rozdíly mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím.¹²⁶

Z výše uvedených důvodů je nutné při aplikaci samotné reflektovat rozdíly mezi institutem manželství a registrovaného partnerství a jejich společné rysy.¹²⁷

Má tedy dojít nejen k přiměřenému využití norem ukotvených v ZŘS, ale i norem procesního charakteru, které se nacházejí nikoliv v ZŘS, ale v občanském zákoníku (např. § 678, 680, § 684 odst. 1, § 685).¹²⁸

4.12 Řízení o určení a popření rodičovství

Též v problematice určení a popření rodičovství, která v důsledku rekodifikace hmotného práva doznala změn, došlo k formulování nového soudního řízení. ZŘS tato řízení upravuje v ustanoveních § 415 až 426 ZŘS. Do řízení o určení a popření rodičovství řadíme řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů, řízení o určení a popření otcovství a řízení o určení a popření mateřství. Prvně řazené řízení není řízením klasickým ve věci samé a soud v něm nevydává žádné meritorní rozhodnutí, pouze

¹²⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol., 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 529.

¹²⁶ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 750.

¹²⁷ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 676.

¹²⁸ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 750.

zaznamená do protokolu souhlasné prohlášení rodičů a skutečnost oznámí matričnímu úřadu, který vede knihu narození, v níž je dítě zapsáno.

Účelem této nové právní úpravy již není jen řešení sporu mezi mužem, jenž shledal, že je (či naopak není) otcem dítěte, a ženou, která dítě porodila, ale také řešení právních poměrů dítěte k rodičům do budoucna.¹²⁹ Účelem řízení je tedy vyjasnění statusových otázek dítěte. Cílem řízení je vydání rozhodnutí, které s konečnou platností určí rodiče dítěte, nebo rodičovství konkrétní osoby ve vztahu k dítěti vyloučí. Řízení o určení a popření rodičovství je dle aktuální právní regulace řízením nesporným. Na rozhodnutí soudu je dán veřejný zájem, platí zásada vyšetřovací a není možné vymezit kontradiktorní postavení účastníků řízení.¹³⁰

Dle systematiky příslušného oddílu zákona o zvláštních řízeních soudních řízení o určení a popření rodičovství v sobě zahrnuje tři kategorie řízení: 1) Řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů; 2) Řízení o určení a popření otcovství a 3) Řízení o určení a popření mateřství.

4.12.1 Řízení o určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů

Narodí-li se dle § 415 zákona dítě, *u něhož otcovství není určeno zákonnou domněnkou svědčící manželů matky, ani souhlasným prohlášením rodičů před matričním úřadem, vyslechne soud toho, koho matka označuje za otce, zda uznává, že je otcem.*

Jedná se o zvláštní postup při určení otcovství dle tzv. druhé domněnky otcovství zakotvené v § 779 ObčZ. Účelem takového řízení není určení otcovství dle § 783 ObčZ., ale je vedeno za účelem určení otcovství souhlasným prohlášením rodičů k dítěti neprovdané matky dle § 779 ObčZ.¹³¹ Podstatou této domněnky je shodný projev vůle matky dítěte a muže, jež se považuje za otce dítěte.¹³² Matka dítěte a muž, který je považován za otce dítěte, podávají souhlasné prohlášení o určení otcovství před orgánem k tomu

¹²⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta. K některým novinkám v právní úpravě určování a popírání rodičovství po 1. 1. 2014, *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12, s. 52.

¹³⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 203

¹³¹ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 776.

¹³² ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 204.

oprávněným. Vedle soudu je takovým orgánem také matriční úřad. Pouze soud je však oprávněn přijmout souhlasné prohlášení o určení otcovství ze strany nezletilého a osoby, která není plně svéprávná. Za takový soud je považován obecný soud dítěte. Pokud takový soud není, pak je to obecný soud matky. Souhlasné prohlášení je oprávněn přijmout i vyšší soudní úředník.¹³³ Pokud muž, který má být otcem dítěte, otcovství uzná, soud toto uznání následně poznačí do protokolu a zasílá příslušnému matričnímu úřadu, který vede knihu narození, v níž je dítě zapsáno.

Otázkou však zůstává, zda ve vztahu k § 415 můžeme v daném případě hovořit o řízení jako takovém. Fakticky se jedná o situaci, kde dle postupu § 415 ZŘS se jedná toliko o úkon soudu, který buď proběhne, nebo neproběhne.¹³⁴

K tomu, aby soud učinil kroky dle § 415 ZŘS není třeba návrh ani usnesení o zahájení řízení. Postačí, že se do sféry soudu dostane jednání neprovdané matky, kterým označila muže za otce svého dítěte.¹³⁵

4.12.2 Řízení o určení a popření otcovství

V případě určování otcovství se jedná o určení podle tzv. třetí domněnky zakotvené v § 783 občanského zákoníku. Naopak popírání otcovství soudem dle § 785 an. Občanského zákoníku se vztahuje k první a druhé domněnce. Otcovství dle třetí domněnky nelze soudně popřít.¹³⁶

Věcně příslušným pro řízení v prvním stupni je okresní soud. Místní příslušnost dle § 4 odst. 2 ZŘS náleží primárně obecnému soudu dítěte. Pakliže nebudou dány relevantní skutečnosti rozhodné pro určení obecného soudu dítěte, pro řízení bude místně příslušným soudem matky. Dle § 85 odst. 1 OSŘ ve spojení s § 1 odst. 2 je okresní soud, v jehož obvodu má matka bydliště. Pokud matka nemá bydliště, pak okresní soud, v jehož obvodu se zdržuje. Jestliže má matka bydliště na více místech, jsou jejím

¹³³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 206.

¹³⁴ Tamtéž, s. 207

¹³⁵ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, Praktický komentář, 2015, s. 727.

¹³⁶ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 731.

obecným soudem všechny okresní soudy v jejichž obvodu bydlí s úmyslem zdržovat se tam trvale.¹³⁷

Řízení o určení a popření otcovství je řízením návrhovým. Výjimku pak tvoří zahájení řízení o určení otcovství ke společnému dítěti muže a ženy, jejichž manželství bylo určeno jako neexistentní. Ustanovení § 418 odst. 1 představuje obecné pravidlo, že v řízení o určení otcovství podle třetí domněnky a řízení o popření otcovství určeného podle první nebo druhé domněnky se zahajuje zásadně na návrh. Pouze ustanovení § 418 odst. 2 a § 419 představují výjimku z tohoto pravidla. Tato procesní úprava plně přebírá pravidla nastavená ustanovení občanského zákoníku o určení otcovství dle § 783 a popření otcovství zakotveném v § 785 an. OZ.¹³⁸

Určení otcovství soudem dochází na základě domněnky zakotvené v § 783 občanského zákoníku. Dle této domněnky se za otce považuje muž, který s matkou dítěte souložil v době, od které neprošlo do narození dítěte méně než sto šedesát a více než tři sta dní, ledaže jeho otcovství vylučují závažné okolnosti. Předpokladem návrhu pro určení otcovství soudem je, že dosud nedošlo k určení otcovství na základě jiných zákonných domněnek.¹³⁹

Jediným případem, kdy osud může zahájit řízení bez návrhu je upraven § 419 ZŘS, avšak pouze tehdy, vyžaduje-li to zřejmý zájem dítěte a mají-li být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva. Podle občanského zákoníku je předpokladem rozhodnutí soudu o zahájení řízení bez návrhu rovněž důvodný předpoklad, že otec dítěte určený souhlasným prohlášením dítěte nemůže být jeho otec.¹⁴⁰ Účelem této právní úpravy je postavit najisto vztah mezi dítětem a mužem, kterému by svědčila první zákonná domněnka otcovství manžela matky, nebýt pravomocnému rozhodnutí o určení, že manželství není.¹⁴¹

¹³⁷ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 782.

¹³⁸ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 731.

¹³⁹ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 783-784.

¹⁴⁰ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 733.

¹⁴¹ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 788.

Nová právní úprava odstraňuje nedostatek aktuální právní úpravy, podle níž nemělo dítě, o jehož rodičovství šlo, zaručeno postavení účastníka řízení. Dále jsou zpřesněny procesní podmínky, jež byla zavedena hmotněprávní úpravou, a to určení otcovství i proti zemřelému otci. I přes nedostatek procesněprávní subjektivity bude účastníkem řízení zemřelý domnělý otec. Opatrovník, jež byl soudem jmenován, bude mít postavení zástupce. Jedná se o výjimku z obecných pravidel civilně procesního řízení, kdy obecně nemůže být rozhodnuto, nejsou-li dány všechny procesní podmínky.¹⁴²

Z pohledu důvodové zprávy k § 423 a § 424 se v meritu rozhoduje rozsudkem s ohledem na statusových charakter rozhodnutí.¹⁴³ Rozhodnutí je v daném případě konstitutivní s tím, že jeho výrok je dle § 27 ZŘS závazný pro každého.¹⁴⁴ Proti rozsudku je přípustné odvolání a ve věcech určení a popření rodičovství je přípustné také dovolání.¹⁴⁵

4.12.3 Řízení o určení a popření mateřství.

Právní úprava mateřství obsažená v § 775 OZ není vystavěna na domněnkách, tak jako je tomu u otcovství. Vychází se z faktu, že matkou dítěte je žena, která dítě porodila. Z toho důvodu je hmotněprávní úprava dalších otázek mateřství velmi kusá, prakticky nepředpokládá existenci případných rozporů skutečného a zapsaného stavu.¹⁴⁶

Určování mateřství se stalo předmětem zájmu v souvislosti s rozvojem umělého oplodnění a institutu tzv. náhradního mateřství. Určení mateřství není fakticky problém v případě umělého oplodnění, avšak složitější situace nastává u náhradního neboli surogátního mateřství. V daném případě matka, která dítě porodí, jej porodí pro tzv. objednatelský pár. Na základě surogátní, popř. surogační smlouvy, jej má následně odevzdat objednatelskému páru, přičemž jeden či oba mohou být i rodičem genetickým.

¹⁴² MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 733.

¹⁴³ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, s. 74.

¹⁴⁴ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 737.

¹⁴⁵ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana PETROV KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces: Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. V Praze: C. H. Beck, 2015, s. 212.

¹⁴⁶ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 739.

V případě sporu bude v rámci řízení o určení či popření rodičovství jako matka určena vždy žena, která dítě porodila, tedy náhradní matka. Případná genetická matka může být dle současné hmotněprávní regule pouze osvojitelkou dítěte.¹⁴⁷

Možnost vedení takového řízení vyplývá z § 426 ZŘS, které tak má zároveň i hmotněprávní povahu.¹⁴⁸ Dle § 426 zákona platí, že pro řízení o určení a popření mateřství se použijí ustanovení o řízení o určení a popření otcovství přiměřeně.

K řízení o určení a popření mateřství je příslušný soud určený podle pravidel zakotvených v § 3 a § 417 ZŘS. Řízení se zahajuje na návrh, neboť z právní úpravy nelze dovodit oprávnění soudu zahájit řízení i bez návrhu. Aktivní legitimace návrhu jak na určení, tak popření mateřství náleží nejen matrikové nebo domnělé matce, ale také otci dítěte a dítěti samotnému. Ve věcech určení nebo popření mateřství se rozhoduje rozsudkem, jehož výrok je závazný pro každého.¹⁴⁹

¹⁴⁷ LAVICKÝ, Petr. *Civilní proces*. Praha: Wolters Kluwer, Praktický komentář, 2015, s. 732.

¹⁴⁸ SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, s. 802.

¹⁴⁹ MACKOVÁ, Alena. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář s důvodovou zprávou a judikaturou*. Praha: Leges, 2016, s. 739.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce pojednává o tématu nových druhů nesporných řízení zavedených v důsledku nutnosti reflektovat nové nebo značně modifikované instituty soukromého práva.

Tuto diplomovou práci lze rozdělit na tři části, přičemž první část, která shrnuje proces rekonstrukce civilního procesu, osvětluje důvody, pro které byla zvolena oddělená úprava sporných a nesporných řízení. Dále osvětluje vazbu zákona o zvláštních řízeních soudních na občanský soudní řád, jako na základní kodex civilního procesu. A též poskytuje charakteristiku nesporného řízení, kterou je možné usoudit i z části, která se věnuje výkladu v obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních.

Druhá část práce se věnuje výkladu k obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních, která zároveň zachycuje odlišnosti nesporného řízení od sporného. Též byl poskytnut výklad nového institutu „jiného soudního roku“ a jeho zasazení do průběhu řízení.

Konečně třetí část se věnuje jádru práce, které spočívá v charakteristice jednotlivých druhů řízení. Aby diplomová práce dostala svému cíli, totiž analyzovat a popsat nové druhy nesporných řízení zavedené zákonem o zvláštních řízeních soudních, musela být na úvod zvláštní části provedena krátká srovnávací analýza, za jejíž pomoci byly shledány shody a rozdílnosti mezi zákonem o zvláštních řízeních soudních a občanského soudního řádu (ve znění do 31. prosince 2013). Postupně bylo za pomoci analýzy identifikováno, že celkem 9 typů řízení je zákonem o zvláštních řízeních soudních zakotveno vůbec poprvé; jedná se o následující: řízení o některých podpůrných opatřeních, řízení o prohlášení člověka za nezvěstného, řízení o přivolení k zásahu do integrity, řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb, řízení ve věcech svěřenského fondu, řízení o zákazu výkonu práv spojených s účastnickými cennými papíry, řízení ve statusových věcech manželských, řízení ve statusových věcech partnerských a konečně řízení o určení a popření rodičovství. Je třeba mít na zřeteli, že některá z těchto řízení zahrnují i podkategorie dalších řízení. Ke všem těmto řízením, jež byly identifikovány, byl podán právní výklad, jenž měl osvětlit jejich charakter, vymezit

východiska, která vedla k jejich legislativnímu přijetí a konečně případně i zasadit jednotlivá řízení do systému civilního procesního práva.

Nutno poznamenat, že nová právní úprava je právníkou veřejností přijímána vesměs kladně, avšak ozývají se i kritické hlasy, které kritizují například skutečnost, že zákon o zvláštních řízeních soudních již ve své obecné části mezi zvláštními řízeními diferencuje, což vede mezi jinými například k dychotomii mezi zvláštními řízeními zahajovanými výhradně návrhem a mezi zvláštními řízeními, které může zahájit sám soud.

Z pohledu laické veřejnosti, je dle mého názoru zákon o zvláštních řízeních „španělskou vesnicí“, neboť zákonodárce se vydal cestou minimalistického pojetí, právní úprava (obsažená v tomto zákoně) věnovaná některým druhům řízení je značně kusá, (např. a tudíž je nutné nahlédnout nejen do občanského soudního řádu či občanského zákoníku. Mnohost odchylek v některých řízeních též může být značně matoucí.

RESUME

The thesis called “New types of non-contentious proceedings established by the Act on Special Judicial Proceedings“ is aimed at the new procedural situation connected with the private law recodification in the Czech

Republic after the year 2014. As the recodification changed the civil law, the civil procedure had to react on it, otherwise the subjective rights protection could be in danger especially because of the terminological and factual differences between the recodified civil law and the original civil procedure. To solve this problem the Parliament of the Czech Republic accepted the Act No. 292/2013 Coll., on Special Judicial Proceedings instead of extending the Civil Procedure Code. This Act regulates non-contentious proceedings and a group of other special proceeding which differs from the classic civil procedure regulated in the Civil Procedure Code.

The first part of the thesis describes four major reasons of accepting the Act on Special Judicial Proceedings and relationship between this Act and Civil Procedure Code.

The second part of the thesis describes differences between the non-contentious proceedings the contentious proceedings and also in general characterises non-contentious proceedings.

Next part is dedicated to the general part of the Act on Special Judicial Proceedings. The special proceedings are described in a view of the general legalities, common for all special proceedings.

The last and major part specifies newly established special proceedings which was not the part of Civil Procedure Code before acception of Act on Special Judicial Proceedings.

POUŽITÉ PRAMENY

Právní předpisy

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství, ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění zákona č. 460/2016 Sb.

zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb.

zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Literatura

BÍLKOVÁ, Jana. Squeeze-out a legitimní očekávání, *Obchodněprávní revue*, 2014, č. 5.

DÁVID, Radovan. Obecné připomínky k zákonu o zvláštních řízeních soudních, *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12.

DVOŘÁK, Jan. K aktuálním otázkám prohlášení občana za mrtvého, *Ad Notam*, 2004, č. 6.

FLANDERKOVÁ, Martina, VOJTEK, Petr. Mírnější a méně omezující opatření při narušení schopnosti zletilého právně jednat jako alternativa k omezení svéprávnosti, *Soudní rozhledy*, 2015, č. 10.

HAMPEL, Petr. Občanské soudní řízení nesporné ve světle řízení ve věcech obchodního rejstříku, *Právní fórum*, 2012, č. 9.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*, 3. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, 1481 s., ISBN 978-80-7400-059-1.

HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. rodinné právo (§ 655 – 975). Komentář*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s., ISBN 978-80-7400-503-9.

- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině. Zákon o registrovaném partnerství*, 4. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, 586 s., ISBN 978-80-7400-061-4.
- JIRKA, Vladislav. Tzv. informovaný souhlas pacienta s lékařským zákrokem jako nezbytný předpoklad přípustnosti zásahu do jeho tělesné integrity, *Právní rozhledy*, 2004, č. 15..
- JIRSA, Jaromír. Průběh zvláštních řízení soudních, *Soudce*, 2014, č. 4.
- KLEIN, Šimon. Náhrada nákladů v řízení o pozůstalosti, *Ad Notam*, 2015, č. 2.
- KOCÍ, Miloš. Institut svěřenského fondu v NOZ, *Bulletin advokacie*, 2014, č. 1.
- KORBEL, František, PRUDÍKOVÁ, Dana. Dopady nového občanského zákoníku do veřejného práva, *Správní právo*, 2013, č. 7.
- KOTRADY, Pavel. Možnosti a problémy využití podpůrných opatření v praxi, *Právní rozhledy*, 2015, č. 1.
- KOTRBOVÁ, Sylva. Svěřenský fond, *Ad Notam*, 2014, č. 5.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s., ISBN 978-80-7400-529-9.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních, Zákon o veřejných rejstřících, Praktický komentář*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, 1012 s., ISBN 978-80-7478-869-7.
- LAVICKÝ, Petr. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2016, 1116 s., ISBN 978-80-7478-988-5.
- LAVICKÝ, Petr, DVOŘÁK, Bohumil. Pro futuro, *Právní rozhledy*, 2015, č. 5.
- PODRAZIL, Petr. Detence člověka v zařízení sociálních služeb, *Právní rozhledy*, 2014, č. 15-16.
- SEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku), *Ad Notam*, 2013, č. 4.
- STŘELEČEK, Tomáš. Procesní postavení svěřenského fondu, *Právní rozhledy*, 2016, č. 18.
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, MAREK, Radovan. *Správa cizího majetku v novém občanském zákoníku*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, 544 s., ISBN 978-80-7400-548-0.

- SVOBODA, Jiří a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2015, 1054 s., ISBN 978-80-7400-297-7.
- SVOBODA, Karel. Jak vyžrát na „nespory“, *Právní fórum*, 2007, č. 4.
- SVOBODA, Karel. Otazníky v řízení o umoření listiny, *Jurisprudence*, 2014, č. 6.
- SVOBODA, Karel. Průběh řízení a dokazování ve zvláštních řízeních soudních, *Jurisprudence*, 2014, č. 2.
- SVOBODA, Karel. *Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekonstrukci soukromého práva*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, 244 s., ISBN 978-80-7478-512-2.
- SVOBODA, Karel. Rozhodování o nákladech ve zvláštních řízeních soudních, *Právní rozhledy*, 2014, č. 2.
- SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*, 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s., ISBN 978-80-7400-506-0.
- ŠABATA, Karel. K trvání předběžného opatření podle § 76b o. s. ř., *Soudce*, 2013, č. 1.
- ŠÍNOVÁ, Renáta. K některým novinkám v právní úpravě určování a popírání rodičovství po 1.1.2014, *Bulletin advokacie*, 2014, č. 12.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 – 645)*, 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s., ISBN 978-80-7478-370-8.
- WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*, 5. vyd., Praha: Linde Praha a. s., 2008, 751 s., ISBN 978-80-7201-726-3.
- WIPPLINGEROVÁ, Miloslava, ZAHRADNÍKOVÁ, Radka, SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní*, 2. vydání, Praha: Wolters Kluwer, 2015, 236 s., ISBN 978-80-7478-829-1.
- ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Prvky moderního kontinentálního civilního procesu potřebné pro zefektivnění poskytování soudní ochrany, *Jurisprudence*, 2014, č. 2.

Judikatura

Nález Ústavního soudu, ze dne 16. 3. 2010, sp. zn. II. ÚS 954/09.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 593/04.

Nález Ústavního soudu ze dne 5. 8. 2009, sp. zn. I. US 2036/08.

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 56/05.

Ostatní prameny

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Důvodová zpráva k zákonu č. 189/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění zákona č. 87/2015 Sb., a zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.